

Strategija bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji za period od 2013. do 2017. godine

„Službeni glasnik RS”, br. 100/2013

UVOD

Strategija bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji za period od 2013. do 2017. godine (u daljem tekstu: Strategija) jeste akt Vlade kojim se na celovit način utvrđuje stanje u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji i mere koje treba preduzeti za njen razvoj, odnosno definišu aktivnosti, ciljevi i pravci unapređenja ove oblasti.

Ova strategija predstavlja nastavak realizacije prethodne Strategije bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji za period od 2009. do 2012. godine i zasnovana je na aktivnostima, ciljevima i pravcima za dalje unapređenje ove oblasti.

Kao i u prethodnom periodu, Strategija teži da stvori socijalno-ekonomsku motivaciju kod svih učesnika u procesima rada, tako da sve veći broj privrednih subjekata aktivno upravlja bezbednošću i zdravljem na radu, kako bi se unapredilo stanje u ovoj oblasti.

Strategija svoje uporište nalazi u Zakonu o bezbednosti i zdravlju na radu ("Službeni glasnik RS", broj 101/05), konvencijama MOR-a, direktivama EU kroz poštovanje ključnih principa promovisanih ovim dokumentima i Zakonu o potvrđivanju Revidirane evropske socijalne povelje ("Službeni glasnik RS", broj 42/09), a na kojima se danas zasniva sistem bezbednosti i zdravlja na radu.

Bezbednost i zdravlje na radu je fundamentalno pravo zaposlenih utvrđeno u konvencijama Međunarodne organizacije rada, Lisabonskim sporazumom EU i direktivama EU. Bezbednost i zdravlje na radu je pravo zajamčeno Ustavom Republike Srbije prema kome svako ima pravo na poštovanje dostojanstva svoje ličnosti na radu, zaštitu na radu i niko se ovih prava ne može odreći. Ženama, omladini i invalidima omogućuju se posebna prava bezbednosti i zdravlja na radu i posebni uslovi rada, u skladu sa zakonom.

Rezolucijom o pridruživanju Republike Srbije Evropskoj uniji ("Službeni glasnik RS", broj 112/04) i Zakonom o potvrđivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropskih zajednica i njihovih država članica, sa jedne strane, i Republike Srbije, sa druge strane ("Službeni glasnik RS", broj 83/08), proistekli su zahtevi za uspostavljanje novog sistema bezbednosti i zdravlja na radu u savremenim uslovima.

Značajan korak na planu evropskih integracija Srbije je 1. mart 2012. kada je Evropski savet doneo odluku da se Srbiji dodeli status kandidata za članstvo u Evropskoj uniji. Naredni korak na evropskom putu Srbije jeste otpočinjanje pregovora o članstvu, po dobijanju datuma za otpočinjanje pregovora.

Svake godine, počev od 2002. Evropska komisija ocenjuje napredak zemalja u okruženju kada je sprovođenje reformi u pitanju, kroz Godišnji izveštaj Evropske komisije o napretku.

U ovom dokumentu iz 2012. godine, Evropska komisija konstatuje da je ostvaren napredak u reformama, usvajanju zakonodavstva usklađenog sa evropskim i sprovođenju mera u skoro svim oblastima, ali je i istakla da je neophodno da se nastavi sa reformama u svim oblastima društvenog uređenja, pa samim tim i u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Strategija se bazira i na principima Programa dostojanstvenog rada za Republiku Srbiju od 2013 do 2017. godine, kao i Seulskoj deklaraciji (2008. godina) i Istambulskoj deklaraciji (2011. godina).

U narednom periodu, i dalje je potrebno uvođenje elemenata koji utiču na stvaranje bezbednih i zdravih radnih uslova, kao što su: uvođenje principa prevencije u sprečavanju nastajanja povreda na radu i profesionalnih oboljenja, aktivno uključivanje službe medicine rada, uvođenje principa odgovornosti organizatora radova za primenu mera iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, izbor predstavnika zaposlenih za bezbednost i zdravlje na radu, odnosno formiranje odbora za bezbednost i zdravlje na radu, utvrđivanja opcija za uvođenje posebnog osiguranja od povreda na radu i profesionalnih bolesti radi obezbeđivanja naknade štete, uključivanje bezbednosti i zdravlja na radu u školski obrazovni sistem (osnovno i srednje obrazovanje), uvođenje jedinstvenog registra povreda na radu i profesionalnih oboljenja, kontinuirana edukacija/obuka stručnih i odgovornih lica za bezbednost i zdravlje na radu i drugih lica i promocija kulture prevencije i primera dobre prakse u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

Poseban izazov u narednom periodu jeste "zelena ekonomija". U skladu sa osnovnim idejama, dostignućima i vrednostima Evropske unije, i naporima Republike Srbije da ih dostigne, "zelena ekonomija" predstavlja prioritet razvoja Republike Srbije, i istovremeno veliki izazov, koji će biti ostvaren kroz otvaranje novih "zelenih" radnih mesta i uvođenje čistih tehnologija. Opšti cilj definisan u Nacionalnom programu zaštite životne sredine "integracija politike zaštite životne sredine sa ekonomskom i politikom drugih sektora" i podrška uvođenju čistije proizvodnje, koja "minimizira pojavu uslova da dođe do udesa i pruža bezbedne i zdrave uslove za rad zaposlenih u procesu proizvodnje, što doprinosi bezbednosti i zdravlju na radu svakako predstavljaju elemente strateškog okvira za sprovođenje principa održivog razvoja i razvoj "zelene ekonomije", u kojoj ekonomski rast i ekološka odgovornost funkcionišu zajedno jačajući se uzajamno, i istovremeno podržavajući napredak društvenog razvoja.

Ceo proces ekonomske tranzicije ka "zelenom poslovanju" podrazumeva strožiju kontrolu procesa i svih tokova otpada, praćenje i primenu energetske i sirovinske efikasnosti, korišćenje najboljih dostupnih tehnika, uvođenje novih standarda za proizvode i procese (ISO standardi, EMAS, eko znak, i dr.) i tehnika (reciklaža, ponovna upotreba materijala, itd.), odnosno celokupno društveno odgovorno poslovanje, nove politike na tržištu rada.

Imajući u vidu elemente najvažnijeg završnog dokumenta Konferencije Ujedinjenih nacija o održivom razvoju ("Rio + 20"), dokument "Budućnost kakvu želimo" i obaveze koje imamo u vezi sa procesom pristupanja Evropskoj uniji, "zelena ekonomija" predstavlja instrument za ostvarivanje održivog razvoja, za zaštitu i očuvanje prirodnih resursa, za obezbeđivanje ekonomskog vrednovanja ekosistema

usluga i dobara, za smanjenje siromaštva, bezbednosti u energetskom sektoru, stvaranje prilika za otvaranje novih radnih mesta i za dostojanstven rad.

U "zelenoj ekonomiji" leži ogroman resurs za razvoj društva i privrede, ali i za očuvanje životne sredine, kojim se smanjuje pritisak na zdravstveni fond jer se omogućava zdravija nacija čije lečenje manje košta. Prema stavovima Međunarodne organizacije rada prelazak na "ekološku ekonomiju" može obezbediti 15 do 60 miliona dodatnih radnih mesta u svetu već u sledeće dve decenije i da bi desetina miliona radnika mogla da izvuče iz siromaštva.

Ova strategija polazi od zakonske regulative u ovoj oblasti i zasniva se na principima socijalnog dijaloga na svim nivoima između predstavnika zaposlenih, poslodavaca i zastupnika javnog interesa. Strategija obuhvata sve društveno-ekonomske sfere, kako bi se ostvarila vizija onoga što želimo dostići - potpunu primenu propisa, promenu svesti o važnosti primene mera, društveno odgovorne kompanije i odgovorno društvo u celini.

Pri utvrđivanju aktivnosti i ciljeva ove Strategije primenjeni su principi iz prethodne Strategije i uveden novi princip koji se tiče promocije ove oblasti. Utvrđeni principi su:

1) Promocija: promena svesti kod celokupne javnosti o važnosti primene mera bezbednosti i zdravlja na radu kroz organizaciju različitih promotivnih aktivnosti i kampanja.

2) Prevencija: aktivnosti u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radnom mestu treba da se usredsrede na prevenciju povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom. Većina povreda i oboljenja koja su u vezi sa radom mogu se sprečiti, pa je prevencija najisplativiji način za proaktivno rešavanje pitanja bezbednosti i zdravlja na radnom mestu;

3) Uključivanje svih zainteresovanih: poboljšanja u oblasti bezbednosti i zdravlja na radnom mestu i u radnoj okolini, mogu se na najbolji način ostvariti ako se uključe svi učesnici u sistemu bezbednosti i zdravlja na radu. Na radnom mestu, to obuhvata zaposlene koji obavljaju rad i njihove predstavnike za pitanja bezbednosti i zdravlja na radu. Na nivou privrede i cele zemlje, to uključuje poslodavce, sindikate, državne organe, nevladine organizacije, obrazovne ustanove, naučne institucije, i dr.;

4) Odgovornost: poslodavci imaju najveću odgovornost za bezbednost i zdravlje na radu. Najvažnija obaveza poslodavaca je da zaposlenima omoguće bezbedno i zdravo radno mesto i da ih uključe u razmatranje svih pitanja vezanih za bezbednost i zdravlje na radu. Zaposleni imaju odgovornost za sopstvenu bezbednost, što se ogleda u načinu na koji postupaju na svojim radnim mestima;

5) Ostvarljivost: aktivnosti u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radu zasnivaju se na primeni mera bezbednosti i zdravlja na radu i unapređenju znanja i veština učesnika u sistemu i izdvajanju neophodnih finansijskih sredstava za sprovođenje tih mera radi ostvarivanja bezbednih i zdravih radnih uslova.

1. VIZIJA I MISIJA

Vizija jeste stalni rad na unapređenju ove oblasti kroz podržavanje, u punoj meri, propisa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, zajednički rad poslodavaca i zaposlenih na unapređenju ove oblasti, podizanje svesti u ovoj oblasti, unapređenje

znanja i veština, odnosno uspostavljanje kulture rada i stvaranje preduslova dobrobiti na radu i kvaliteta života i zdravlja na radu.

Misija jeste uspostavljanje sistema kojim se ostvaruju bezbedni i zdravi radni uslovi, a koji u najvećoj mogućoj meri obezbeđuju smanjenje povreda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom.

Misija je usmerena prema svim privrednim subjektima, a naročito prema sektoru malih, srednjih preduzeća i preduzetnika stvarajući pretpostavke ka boljoj primeni propisanih mera bezbednosti i zdravlja na radu, a naročito u visokorizičnim delatnostima (građevinarstvo, drvoprerađivačka delatnost, delatnost saobraćaja, hemijska industrija, poljoprivreda, sektor zdravstvenih usluga i dr.) kao i prema posebno osetljivim grupama zaposlenih (trudnice, mladi, stariji zaposleni, osobe sa invaliditetom, invalidi rada i dr.) i saradnji sa svim zainteresovanim stranama u sistemu bezbednosti i zdravlja na radu.

Strateški okviri drugih sektorskih politika, a naročito u oblasti održivog razvoja, smanjenja siromaštva, zaštite životne sredine, energetike, zapošljavanja, i drugim oblastima neposredno ili posredno doprinose ostvarivanju bezbednosti i zdravlju ljudi.

2. ZAKONODAVNI OKVIR

Sistem bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji uređen je Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu, za čiju izradu su u najvećoj mogućoj meri primenjeni zahtevi iz Direktive 89/391/EEC o uvođenju mera za podsticanje poboljšanja bezbednosti i zdravlja zaposlenih na radu, kao i podzakonskim propisima kojima su u nacionalno zakonodavstvo transponovane pojedinačne direktive EU koje su donete na osnovu Direktive 89/391/EEC, drugim podzakonskim propisima u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i drugim propisima.

Zakonodavni okvir čine i ratifikovane Konvencije Međunarodne organizacije rada i to: Konvencija MOR-a br. 81 (1947. godina), Konvencija MOR-a br. 155 (1981. godina), Konvencija MOR-a br. 161 (1985. godina), Konvencija MOR-a br. 167 (1988. godina), Konvencija MOR-a br. 187 (2006. godina) i druge.

Sistem bezbednosti i zdravlja na radu ima podršku i u Zakonu o radu ("Službeni glasnik RS", br. 24/05, 61/05, 54/09 i 32/13), Zakonu o zdravstvenoj zaštiti ("Službeni glasnik RS", br. 107/05, 72/09 - dr. zakon, 88/10, 99/10, 57/11, 119/12 i 45/13 - dr. zakon), Zakonu o zdravstvenom osiguranju ("Službeni glasnik RS", br. 107/05 i 109/05 - ispravka, 30/10 - dr. zakon, 57/11, 110/12 - US i 119/12), Zakonu o penzijskom i invalidskom osiguranju ("Službeni glasnik RS", br. 34/03, 64/04 - US, 84/04 - dr. zakon, 85/05, 101/05 - dr. zakon, 63/06 - US, 5/09, 107/09, 101/10, 93/12 i 62/13), Zakon o sprečavanju zlostavljanja na radu ("Službeni glasnik RS", broj 36/10), Zakonu o opštoj bezbednosti proizvoda ("Službeni glasnik RS", broj 41/09), Zakonu o standardizaciji ("Službeni glasnik RS", broj 36/09), Zakonu o akreditaciji ("Službeni glasnik RS", broj 73/10), Zakonu o hemikalijama ("Službeni glasnik RS", br. 30/09, 88/10, 92/11 i 93/12), Zakonu o biocidnim proizvodima ("Službeni glasnik RS", br. 36/09, 88/10 i 92/11), Zakonu o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 135/04, 36/09, 72/09 - dr. zakon i 43/11 - US), Zakonu o upravljanju otpadom ("Službeni glasnik RS", br. 36/09 i 88/10), Zakonu o ambalaži i ambalažnom proizvodu ("Službeni glasnik RS", broj 36/09), Zakonu o zaštiti od nejonizujućeg

zračenja ("Službeni glasnik RS", broj 36/09), Zakonu o zaštiti od jonizujućeg zračenja i o nuklearnoj sigurnosti ("Službeni glasnik RS", br. 36/09, 88/10 i 92/13), Zakonu o energetici ("Službeni glasnik RS", br. 57/11, 93/12 i 124/12), Zakonu o efikasnom korišćenju energije ("Službeni glasnik RS", broj 25/13), Zakonu o zaštiti od požara ("Službeni glasnik RS", broj 111/09), Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja ("Službeni glasnik RS", br. 72/09, 52/11 i 55/13) i mnogim drugim zakonima, podzakonskim propisima (npr. propisi o bezbednosti mašina, liftova), tehničkim propisima i standardima čijom primenom se ostvaruju bezbedni i zdravi radni uslovi.

Propisi kojima su u nacionalno zakonodavstvo transponovane pojedinačne Direktive EU u skladu sa Nacionalnim programom za integraciju Republike Srbije u EU, u periodu primenjivanja prethodne Strategije, su:

1) Uredba o bezbednosti i zdravlju na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima ("Službeni glasnik RS", br. 14/09 i 95/10), kojom je transponovano Uputstvo Saveta broj 92/57/EEZ o primeni minimuma zahteva za bezbednost i zdravlje na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima;

2) Uredba o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri eksploataciji mineralnih sirovina u dubinskim bušotinama ("Službeni glasnik RS", broj 61/10), kojom je transponovano Uputstvo broj 92/91/EEZ Evropskog parlamenta i Saveta o minimumu zahteva za poboljšanje bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenih na vađenju mineralnih sirovina u dubinskim bušotinama;

3) Uredba o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri podzemnoj i površinskoj eksploataciji mineralnih sirovina ("Službeni glasnik RS", broj 65/10), kojom je transponovano Uputstvo broj 92/104/EEZ Evropskog parlamenta i Saveta o minimumu zahteva za poboljšanje bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenih na površinskim i dubinskim kopovima industrije minerala;

4) Uredba o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad na plovilima koja obavljaju ribolov ("Službeni glasnik RS", broj 70/10), kojom je transponovano Uputstvo broj 93/103/EZ Evropskog parlamenta i Saveta o minimumu zahteva bezbednosti i zdravlja na radu pri radu na plovilima za ulov ribe;

5) Uredba o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad usled rizika od eksplozivnih atmosfera ("Službeni glasnik RS", br. 101/12, 12/13 - ispravka), kojim je transponovano Uputstvo broj 1999/92/EZ Evropskog parlamenta i Saveta o minimumu zahteva za poboljšanje bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenih izloženih riziku usled eksplozije gasova;

6) Pravilnik o programu, načinu i visini troškova, pripreme i polaganja stručnog ispita za obavljanje poslova koordinatora za izradu projekta i stručnog ispita za obavljanje poslova koordinatora za izvođenje radova ("Službeni glasnik RS", br. 72/10 i 91/12);

7) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad na radnom mestu ("Službeni glasnik RS", broj 21/09), kojim je transponovano Uputstvo Saveta broj 89/654/EEZ o minimumu zahteva za bezbednost i zdravlje zaposlenih na radnom mestu;

8) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri korišćenju opreme za rad ("Službeni glasnik RS", br. 23/09 i 123/12), kojim je transponovano Uputstvo Saveta broj 89/655/EEZ o minimumu zahteva za bezbednost i zdravlje zaposlenih prilikom korišćenja opreme za rad na radnom mestu i Uputstvo br. 2001/45/EZ

Evropskog parlamenta i Saveta od 27. juna 2001. godine kojim se menja Uputstvo Saveta br. 89/655/EEZ o minimumu zahteva bezbednosti i zdravlja zaposlenih prilikom korišćenja opreme za rad na radnom mestu;

9) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju azbestu ("Službeni glasnik RS", br. 106/09, 6/10 i 15/10), kojim je transponovano Uputstvo Saveta broj 83/477/EEZ o zaštiti zaposlenih od rizika nastalih usled izlaganja azbestu;

10) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju hemijskim materijama ("Službeni glasnik RS", broj 106/09), kojim je transponovano Uputstvo Saveta broj 98/24/EZ o zaštiti bezbednosti i zdravlja zaposlenih od rizika povezanih sa hemijskim agensima na radnom mestu Uputstvo Komisije br. 91/322/EEZ od 29. maja 1991. godine o uspostavljanju indikativnih graničnih vrednosti primenom Uputstva Saveta br. 80/1107/EEZ o zaštiti zaposlenih od rizika zbog izlaganja hemijskim, fizičkim i biološkim agensima, Uputstvo Komisije br. 2000/39/EZ od 8. juna 2000. godine o utvrđivanju prve liste indikativnih graničnih vrednosti profesionalne izloženosti radi primene Uputstva Saveta 98/24/EZ o zaštiti bezbednosti i zdravlja zaposlenih od rizika povezanih sa hemijskim agensima na radnom mestu, Uputstvo Komisije br. 2006/15/EZ od 7. februara 2006. godine o utvrđivanju druge liste indikativnih graničnih vrednosti profesionalne izloženosti radi primene Uputstva Saveta br. 98/24/EZ i izmene Uputstva br. 91/322/EEZ i Uputstva br. 2000/39/EZ;

11) Pravilnik o obezbeđivanju oznaka za bezbednost i zdravlje na radu ("Službeni glasnik RS", broj 95/10), kojim je transponovano Uputstvo Saveta broj 92/58/EEZ o minimumu zahteva za obezbeđivanje oznaka za bezbednost i/ili zdravlje zaposlenih na radu;

12) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju biološkim štetnostima ("Službeni glasnik RS", broj 96/10), kojim je transponovano Uputstvo broj 2000/54/EZ Evropskog parlamenta i Saveta o zaštiti zaposlenih od rizika nastalih usled izlaganja biološkim agensima na radnom mestu;

13) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju vibracijama ("Službeni glasnik RS", broj 93/11), kojim je transponovano Uputstvo br. 2002/44/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 25. juna 2002. godine o minimumu zaštite zaposlenih od rizika nastalih usled izlaganja fizičkim štetnostima - vibracije);

14) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju buci ("Službeni glasnik RS", broj 96/11), kojim je transponovano Uputstvo broj 2003/10/EZ Evropskog parlamenta i Saveta u vezi sa izlaganjem zaposlenih rizicima prouzrokovanim fizičkim faktorima-buka;

15) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju karcinogenima ili mutagenima ("Službeni glasnik RS", broj 96/11), kojim je transponovano Uputstvo Evropskog parlamenta i Saveta 2004/37/EZ o zaštiti zaposlenih od rizika vezanih za izlaganje karcinogenima i mutagenima na radnom mestu;

16) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju elektromagnetskom polju ("Službeni glasnik RS", broj 117/12), kojim je transponovano Uputstvo br. 2004/40/EZ Evropskog parlamenta i Saveta od 29. aprila 2004. godine o minimumu zaštite zaposlenih od rizika nastalih usled izlaganja fizičkim štetnostima (elektromagnetna zračenja);

17) Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju veštačkim optičkim zračenjima ("Službeni glasnik RS", broj 120/12), kojim je transponovano Uputstvo Evropskog parlamenta i Saveta br. 2006/25/EZ o zaštiti zaposlenih od rizika pri izlaganju fizičkim štetnostima-veštačka optička zračenja.

3. INSTITUCIONALNI OKVIR

Do 2012. godine u Republici Srbiji izgrađen je institucionalni okvir koji će se u narednom periodu dalje unapređivati i razvijati.

3.1. Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike predlaže, izvršava, razvija, primenjuje i koordinira politiku Vlade u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Nakon usvajanja Strategije priprema i predlaže Akcioni plan za njenu realizaciju i u saradnji sa drugim institucijama prati ostvarivanje ciljeva i izvršavanje operativnih zadataka utvrđenih u Strategiji i Akcionom planu, što uključuje posebne aktivnosti Uprave za bezbednost i zdravlje na radu, Inspektorata za rad i reprezentativnih socijalnih partnera.

3.1.1. Uprava za bezbednost i zdravlje na radu

Prema Zakonu o bezbednosti i zdravlju na radu, propisano je da Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, kao organ uprave u sastavu Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike obavlja poslove koji se odnose na pripremu propisa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i davanje mišljenja za njihovu primenu; pripremu stručnih osnova za izradu nacionalnog programa razvoja bezbednosti i zdravlja na radu i praćenja njegovog ostvarivanja; praćenje i ocenjivanje stanja bezbednosti i zdravlja na radu i pripremanje stavova za jedinstveno uređivanje mera bezbednosti i zdravlja na radu koje su predmet Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu i drugih propisa; istraživanje i podsticanje razvoja u oblasti humanizacije rada; pružanje stručne pomoći u oblasti bezbednosti i zdravlja zaposlenih; proučavanje uzroka i pojava koji za posledicu imaju povrede na radu, profesionalne bolesti i bolesti u vezi sa radom; organizovanje polaganja stručnih ispita, o čemu se vodi evidencija; vršenje nadzora nad zakonitošću rada pravnih lica i preduzetnika kao i odgovornih lica sa licencom i pripremanje predloga rešenja za izdavanje i oduzimanje licenci, o čemu se vodi evidencija; prikupljanje i analizu podataka o povredama na radu, profesionalnim oboljenjima, bolestima u vezi sa radom i pojavama koje utiču na zdravlje zaposlenih; obavljanje informaciono - dokumentacione delatnosti u oblasti bezbednosti i zdravlja zaposlenih; organizovanje savetovanja, vršenje edukacije zaposlenih, poslodavaca, lica za bezbednost i zdravlje na radu, inspektora i dr.; objavljivanje različitih materijala i informisanje javnosti o stanju u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu; primenu međunarodnih akata u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu; podsticanje obrazovanja i razvijanje kulture rada u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i druge poslove iz ove oblasti.

3.1.2. Inspektorat za rad

Inspektorat za rad kao organ uprave u sastavu Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike, obavlja poslove inspeksijskog nadzora u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i radnih odnosa nad primenom Zakona o radu, Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, Zakona o zaštiti stanovništva od izloženosti duvanskom dimu, Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu, Zakona o privrednim društvima (u delu koji se odnosi na bezbednost i zdravlje na radu), Zakona o volontiranju, Zakona o ravnopravnosti polova, Zakona o štrajku, kolektivnih ugovora (posebnih i pojedinačnih), opštih akata i ugovora o radu kojima se uređuju prava, obaveze i odgovornosti zaposlenih u organizacijama, pravnim licima i drugim oblicima organizovanja, kao i ustanovama.

Pored nadzora nad primenom zakona, inspekcija rada vrši nadzor i nad primenom drugih propisa o merama i normativima bezbednosti i zdravlja na radu, tehničkim merama koje se odnose na bezbednost i zdravlje na radu, standarda i opšte priznatih mera u delu kojim se uređuju pitanja iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

3.1.3. Sektor za rad

Sektor za rad kao organizaciona jedinica Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike, između ostalog obavlja poslove koji se odnose na: analizu stanja i predlaganje mera u cilju unapređenja stanja i izradu zakona i drugih propisa u oblastima: radnih odnosa i drugih oblika radnog angažovanja, volonterskog rada, kao i druga prava iz rada u svim oblicima rada izuzev u državnim organima i jedinicama lokalne samouprave i autonomnim pokrajinama, zaštite dostojanstva i zaštite od zlostavljanja na radu, ravnopravnosti polova u oblasti rada, jednakog tretmana stranih državljana zaposlenih u Republici Srbiji, ostvarivanja prava iz radnog odnosa i zaštite zaposlenih koji su upućeni na privremeni rad u inostranstvo, mirnog rešavanja radnih sporova, štrajka, sindikata i udruženja poslodavaca; predlaganje mera za ostvarivanje i zaštitu prava zaposlenih, kao i očuvanje radnih mesta; praćenje pojave "rada na crno" i predlaganje mera za njegovo suzbijanje; učestvovanje u kolektivnom pregovaranju i pripremanje mišljenja na kolektivne ugovore; unapređivanje socijalnog dijaloga; pripremu i učešće u zaključivanju međudržavnih sporazuma o upućivanju zaposlenih na privremeni rad u inostranstvo; učešće u pripremi i zaključivanju međudržavnih sporazuma o zapošljavanju građana Republike Srbije u inostranstvu i dr.

3.2. Ostala ministarstva, Vladina i druga i tela, agencije i ustanove

Ministarstvo zdravlja stara se o stvaranju uslova za podizanje nivoa zdravlja kod poslodavca i stvaranju uslova za zdravstveno odgovorno ponašanje poslodavca i zaštitu zdravlja na radnom mestu zaposlenih.

U obezbeđivanju društvene brige za zdravlje na nivou poslodavca, poslodavac je dužan da zaposlenima obezbedi mere bezbednosti i zdravlja na radu, u skladu sa propisima kojima se uređuje oblast bezbednosti i zdravlja na radu, a takođe poslodavac organizuje i obezbeđuje iz svojih sredstava zdravstvenu zaštitu zaposlenih radi stvaranja uslova za zdravstveno odgovorno ponašanje i zaštitu zdravlja na radnom mestu zaposlenog u skladu sa propisima sa kojima se uređuje oblast zdravstvene zaštite.

Prema propisima iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu poslodavac je odgovoran da obezbedi preventivne mere radi zaštite života i zdravlja zaposlenih kao i da za njihovu primenu obezbedi potrebna finansijska sredstva.

Zakonom o bezbednosti i zdravlju na radu za obavljanje poslova zaštite zdravlja zaposlenih na radu poslodavac angažuje službu medicine rada. Zakonom i podzakonskim propisima je data značajna uloga službi medicine rada, a naročito podzakonskim propisima kojima su transponovane direktive EU u ovoj oblasti i to kroz upućivanje zaposlenih na lekarske preglede koji su izloženi buci, vibracijama, hemijskim materijama i dr.

Zakonom o zdravstvenoj zaštiti utvrđeno je osnivanje Zavoda za medicinu rada za teritoriju Republike Srbije koji obavlja delatnost iz oblasti medicine rada, odnosno zaštite zdravlja zaposlenih na radu, sa osnovnim zadatkom da prati i proučava uslove rada, organizovanja i sprovođenja informacionog sistema prikupljanja podataka o povredama na radu, profesionalnim bolestima i bolestima u vezi sa radom. Ovim zakonom propisano je osnivanje zdravstvenih ustanova za zaštitu zdravlja zaposlenih i na nižim nivoima organizovanja.

Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja ima važnu ulogu u stvaranju uslova na projekciji obrazovnih potreba i podizanju nivoa obrazovanja i stručnosti radne snage, kao i razvijanje svesti kod učenika o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti.

Ministarstvo privrede i Agencija za razvoj malih i srednjih preduzeća odgovorno je za Strategiju privrednog razvoja i sprovođenje ekonomske politike usmerene ka podsticanju razvoja malih i srednjih preduzeća. Na osnovu predloga Ministarstva privrede doneti su propisi iz oblasti standardizacije, tehničkih zahteva za proizvode i ocenjivanju usaglašenosti, akreditacije, mera (metrologije) i dragocenih metala. Ovo ministarstvo, priprema i donosi tehničke propise iz svog delokruga, kojima se, između ostalog, propisuju tehnički, bezbednosni i drugi zahtevi koji bitno utiču i na primenu mera bezbednosti i zdravlja na radu. Institut za standardizaciju Srbije, kao deo ovog ministarstva, donosi srpske standarde. Podržava se donošenje i primena standarda od strane Instituta za standardizaciju Srbije, a posebno kada je u pitanju njihov uticaj na bezbednost i zdravlje na radu, pre svega zaposlenih, dakle onih koji koriste i upotrebljavaju proizvode za koje se propisuju tehnički i bezbednosni zahtevi.

U okviru Ministarstva energetike, razvoja i zaštite životne sredine, u delu nadležnosti iz oblasti životne sredine, kroz Zakon o zaštiti životne sredine transponovana je Seveso II Direktiva, radi prevencije hemijskih udesa u seveso kompleksima u kojima su prisutne opasne materije u propisanim količinama, a u cilju upravljanja bezbednošću rada, radi zaštite života i zdravlja ljudi i životne sredine. Preduzimanje mera bezbednosti i zdravlja na radu su jedne u nizu mera za sprečavanje hemijskog udesa i ograničavanje tog udesa. Od posebnog značaja su Zakon o biocidnim proizvodima, Zakon o hemikalijama i podzakonski propisi kojima se uređuje: sadržaj bezbednosnog lista, ograničenja i zabrana proizvodnje, stavljanja u promet i korišćenja hemikalija koje predstavljaju neprihvatljiv rizik po zdravlje ljudi i životnu sredinu koje treba da ispuni savetnik za hemikalije, ali i ostali propisi kojima se bliže uređuje upravljanje hemikalijama i biocidnim proizvodima. Značaj ovih propisa je u detaljnom uređivanju mera za smanjenje i kontrolu rizika koji predstavlja hemikalija a ovim merama se direktno utiče na povećanje bezbednosti i zdravlja na radu.

Zakon o zaštiti od jonizujućih zračenja i o nuklearnoj sigurnosti i Zakon o upravljanju otpadom posebno su značajni sa stanovišta medicinskog i profesionalnog izlaganja izvorima jonizujućih zračenja i postupanja sa otpadom koji nastaje u toku pružanja zdravstvene zaštite, odnosno istraživačkih delatnosti, kao i sa aspekta upravljanja opasnim otpadom.

Zakon o energetici i Zakon o efikasnom korišćenju energije doprinose energetske bezbednosti i efikasnosti, a pored toga, posebna pažnja se posvećuje proceni rizika procesa bezbednosti i bezbednosti i zdravlja na radu.

Republički fond za zdravstveno osiguranje i Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje, kao nadležne organizacije sarađuju i učestvuju u donošenju zajedničkih stavova o pitanjima unapređivanja bezbednosti i zdravlja na radu i staraju se o razvoju i unapređivanju opšte kulture bezbednosti i zdravlja na radu.

Republički zavod za statistiku i druge organizacije u čijoj nadležnosti je vođenje podataka doprinose praćenju i analizi stanja u ovoj oblasti.

Uloga sudstva i javnog tužilaštva u sistemu bezbednosti i zdravlja na radu ogleda se u kažnjavanju za prekršaj i učinjena krivična dela zbog nepridržavanja propisa o bezbednosti i zdravlju na radu.

3.3. Organizacije poslodavaca i zaposlenih

U Republici Srbiji postoje, jedno reprezentativno udruženje poslodavaca - Unija poslodavaca Srbije i tri reprezentativna udruženja zaposlenih: Savez samostalnih sindikata Srbije, Ujedinjeni granski sindikati "Nezavisnost" i Konfederacija slobodnih sindikata.

3.3.1. Unija poslodavaca Srbije

U oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, Unija poslodavaca Srbije, aktivno učestvuje u postupku donošenja Zakona, podzakonskih propisa, strateških dokumenata i pratećih akata sistema bezbednosti i zdravlja na radu.

Na nivou Unije poslodavaca Srbije formirano je radno telo za pitanja bezbednosti i zdravlja na radu, a poseban deo stručne službe Unije bavi se pitanjima bezbednosti i zdravlja na radu.

Cilj Unije poslodavaca Srbije je, između ostalog, podizanje svesti poslodavaca o značaju bezbednih i zdravih uslova rada, kao i podizanje opšte i poslovne kulture odnosno nacionalne kulture prevencije u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

Radi ostvarenja ovog cilja Unija poslodavaca Srbije samostalno ili u saradnji sa zainteresovanim stranama i partnerima organizuje i učestvuje u brojnim aktivnostima i obukama u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Obuke su posvećene postupku procene rizika za sektor malih i srednjih preduzeća.

3.3.2. Savez samostalnih sindikata Srbije

Savez samostalnih sindikata Srbije usvojio je Rezoluciju o bezbednosti i zdravlju na radu, a zajedno sa ostalim socijalnim partnerima potpisnik je Deklaracije o bezbednosti i zdravlju na radu.

U Savezu samostalnih sindikata Srbije kao najstarijoj sindikalnoj organizaciji u Srbiji, posebna pažnja se se poklanja oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, pa je u okviru službe opštih poslova formiran poseban stručni tim za bezbednost i zdravlje na radu, a granski sindikati formirali su posebna radna tela za bezbednost i zdravlje na radu.

Savez samostalnih sindikata Srbije neprekidno vodi aktivnosti da se sva prava, obaveze i odgovornosti iz radnog odnosa, što znači da se prava, obaveze i odgovornosti iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu uređuju kolektivnim ugovorom. Zbog toga je Savez samostalnih sindikata Srbije pripremio ogledni primerak Kolektivnog ugovora o bezbednosti i zdravlju na radu kod poslodavca, koji treba da posluži, pre svega, kao pomoć predstavnicima sindikata ali i predstavnicima poslodavaca, kao smernica i pomoć u pregovorima socijalnih partnera i zaključivanju kolektivnog ugovora kod poslodavca.

Takođe, pojedinačno ili zajedno sa socijalnim partnerima Savez samostalnih sindikata Srbije i granski sindikati vrše kontinuirano edukaciju članova sindikata o bezbednosti i zdravlju na radu.

3.3.3. Ujedinjeni granski sindikati "Nezavisnost"

Ujedinjeni granski sindikati "Nezavisnost" u svojoj programskoj orijentaciji, kao jednu od značajnih aktivnosti, utvrdili su konkretne aktivnosti na kontinuiranom unapređivanju bezbednosti i zdravlja na radu. Te aktivnosti UGS "Nezavisnost" sprovode, pre svega, kroz delovanje Programskog odbora za zaštitu životne i radne sredine.

Ujedinjeni granski sindikati "Nezavisnost" posebnu pažnju posvećuju: aktivnostima na razvijanju kvalitetne i efikasne saradnje sa Upravom za bezbednost i zdravlje na radu i Inspektoratom za rad, sa ciljem unapređenja bezbednosti i zdravlja na radu; primeni Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, kao i pratećih normativnih akata, kojima se zaokružuje ova oblast; učešću u tripartitnim i bipartitnim telima o bezbednosti i zdravlju na radu; aktivnostima na promovisanju i primeni u praksi Deklaracije socijalno - ekonomskog saveta Republike Srbije o bezbednosti i zdravlju na radu; izradi kolektivnih ugovora o bezbednosti i zdravlju na radu; promotivnim aktivnostima i organizovanju kampanja za smanjenje povreda na radu i profesionalnih oboljenja, posebno u pojedinim granama delatnosti gde su one najčešće (građevinarstvo, hemijska industrija, poljoprivreda, zdravstvo i dr.); konstituisanju i funkcionisanju odbora za bezbednost i zdravlje na radu; pripremi i izradi propagandnog materijala o bezbednosti i zdravlju na radu; edukaciji i osposobljavanju članstva za pravilno i efikasno delovanje vezano za bezbednost i zdravlje na radu.

3.3.4. Konfederacija slobodnih sindikata

Konfederacija slobodnih sindikata je organizacija udruženih sindikata na nivou Republike Srbije organizovana po granskom i regionalnom principu. Bezbednost i zdravlje na radu predstavlja jedan od najvažnijih segmenata delovanja Konfederacije slobodnih sindikata i on se realizuje na svim nivoima organizovanja.

Konfederacija slobodnih sindikata je uključena u rad Saveta za bezbednost i zdravlje na radu Republike Srbije, a na nižim organizacionim nivoima deluje kroz

odbore za bezbednost i zdravlje na radu. Konfederacija slobodnih sindikata se angažovala preko svojih članica da svaki kolektivni ugovor kod poslodavca neizostavno sadrži poglavlje u kome je definisana oblast bezbednosti i zdravlja na radu.

3.3.5. Socijalno - ekonomski savet Republike Srbije

Socijalno - ekonomski savet Republike Srbije razmatra nacрте zakona i predloge drugih propisa od značaja za ekonomski i socijalni položaj zaposlenih i poslodavaca, kao i iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, i o njima daje mišljenje. U okviru Socijalno - ekonomskog saveta Republike Srbije osnovana su četiri radna tela, uključujući i Stalno radno telo za pitanja bezbednosti i zdravlja na radu.

Stalno radno telo za pitanja bezbednosti i zdravlja na radu obavezno je da svoje stručno mišljenje, stavove i preporuke o određenim materijalima dostave Socijalno - ekonomskom savetu Republike Srbije u roku koji im je određen. Zaključke o utvrđivanju stručnog mišljenja, stava, inicijative ili preporuke stalno radno telo donosi konsenzusom. Izuzetno, kada o važnim pitanjima ne postoji konsenzus, Socijalno - ekonomski savetu Republike Srbije se dostavljaju izdvojeni stavovi pojedinih članova stalnog radnog tela na razmatranje.

3.3.6. Savet za bezbednost i zdravlje na radu

Na osnovu Zakona o Vladi i Poslovnika Vlade obrazovan je Savet za bezbednost i zdravlje na radu kao povremeno radno telo Vlade Republike Srbije. Zadaci Saveta za bezbednost i zdravlje na radu su da: daje inicijative za donošenje propisa iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu; daje inicijative za izradu nacionalnog programa razvoja bezbednosti i zdravlja na radu; svojim delovanjem doprinosi približavanju različitih stavova učesnika u socijalnom dijalogu u ovoj oblasti; inicira preventivnu politiku o svim pitanjima koja se odnose na bezbednost i zdravlje na radu. Savet za bezbednost i zdravlje na radu je tripartitno telo u čijem radu pored predstavnika ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike i socijalnih partnera, učestvuju i predstavnici drugih ministarstava, visokoobrazovnih ustanova i nevladinih organizacija.

3.3.7. Udruženja za bezbednost i zdravlje na radu

Udruženje za bezbednost i zdravlje na radu Srbije je dobrovoljna, vanstranačka, neprofitna organizacija obrazovana radi razvijanja aktivnosti na unapređivanju bezbednosti i zdravlja na radu, poboljšanja uslova rada i očuvanja radne i životne okoline.

Osnove organizovanja i delovanja Udruženja zasnivaju se na sledećim ciljevima, a između ostalog da: razvija, podstiče i pomaže aktivnosti svih zainteresovanih na stalnom i sistematskom poboljšavanju i unapređivanju bezbednosti i zdravlja na radu i uslova rada; prati i sagledava probleme oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i u okviru svoje aktivnosti pokreće i predlaže mere zainteresovanim i nadležnim organima, institucijama i organizacijama za njihovo rešavanje; pokreće inicijativu za zakonodavno uređenje oblasti bezbednosti i zdravlja na radu; informiše nadležne organe, institucije, asocijacije poslodavaca, zaposlenih i drugih organizacija

zaposlenih o merama koje imaju za cilj razvoj saradnje socijalnih partnera i razmenu mišljenja i iskustava o bezbednosti i zdravlja na radu i o pozitivnim i negativnim iskustvima iz prakse; organizuje različite vidove savetovanja i edukacija, širi saznanja i informacije o bezbednosti i zdravlju na radu, kao o metodama i sredstvima prevencije široj javnosti.

Pored navedenog, na teritoriji Republike Srbije deluju i druga udruženja iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, kao što su: Udruženje za unapređenje sistema bezbednosti i zaštite radnika infrastrukture Srbije, Savez zaštite na radu Vojvodine, Udruženje bezbednosti i zdravlja na radu grada Beograda, Udruženje bezbednosti i zdravlja na radu Rasinskog okruga, Udruženje zaštite na radu Mačvanskog okruga, Udruženje zaštite na radu Šid i dr.

3.3.8. Pravna lica i preduzetnici sa licencom za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike, odnosno Uprava za bezbednost i zdravlje na radu izdaje licence za obavljanje poslova u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu: pravnom licu ili preduzetniku za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu; pravnom licu i odgovornom licu za obavljanje poslova pregleda i ispitivanja opreme za rad i ispitivanja uslova radne okoline. Kvalitet obavljenih poslova pregleda i ispitivanja opreme za rad i uslova radne okoline odnosno, verodostojnost podataka utvrđenih u toku pregleda i ispitivanja predstavljaju najvažnije činjenice (elemente) za ocenjivanje stanja bezbednosti i zdravlja na radu, procenjivanje profesionalnih rizika i preduzimanje preventivnih mera kod poslodavca.

4. OPIS STANJA

Stanje bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji prikazano u ovoj Strategiji zasnovano je na izveštajima o radu Uprave za bezbednost i zdravlje na radu, Inspektorata za rad, kao i zvaničnim podacima Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje, Republičkog javnog tužilaštva, Ministarstva pravde i državne uprave, Republičkog zavoda za statistiku, Agencije za privredne registre i Izveštaja o razvoju Srbije iz 2010. godine.

4.1. Privredni okvir

Prema podacima Agencije za privredne registre broj privrednih subjekata u junu 2013. godine u Republici Srbiji je ukupno 326.825 od čega je 218.718 preduzetnika i 108.107 privrednih društava.

Za stanje u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu veoma je važno stanje u kome se nalazi privreda Republike Srbije. Republika Srbija je u prethodnom periodu pokrenula proces reformi koje su se pre svega odnosile na brži i efikasniji razvoj privatnog sektora i restrukturiranja, odnosno statusnih promena privrednih subjekata. Međutim, finansijska i ekonomska kriza koja je nastala u SAD proširila se i na ceo svet. Kriza je inicirana kolapsom tržišta nekretnina i zahvatila je ceo finansijski, a zatim i ceo realni sektor razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, pa samim tim kriza je zahvatila i

Republiku Srbiju. Prema Izveštaju o razvoju Srbije za 2010. godinu ključni problemi srpske privrede su:

1) strukturni problemi - privredni rast se u prethodnoj deceniji (prosečan rast BDP od 4%) zasnivao se, pre svega, na domaćoj tražnji, uz učešće izvoza od svega oko 28%, dok sektor razmenjivih dobara učestvuje u BDP-u svega oko 25%, od čega prerađivačka industrija doprinosi rastu 13,1%. Ukupna potrošnja premašivala je BDP za 20-25%, što je pokriveno uvozom i za posledicu imalo visok deficit platnog bilansa. Proces privatizacije i restrukturiranja doveo je do velikog broja nezaposlenih lica;

2) neodgovarajuća i nedovoljna infrastrukturna opremljenost - putna, železnička, energetska, telekomunikaciona, logistička i komunalna, što je preduslov privlačenja investicija i privrednog rasta;

3) nizak nivo obrazovanja i investicija u ljudske resurse, istraživanje i tehnološki razvoj kao osnove privrednog rasta - za obrazovanje se iz budžeta izdvaja oko 4,5% BDP, a za nauku oko 0,3%, a više od 90% tih sredstava odlazi na zarade zaposlenih u ovim sektorima;

4) demografski problemi - depopulacija i naglašeno demografsko starenje. Šestina stanovništva stara je 65 i više godina što Republiku Srbiju svrstava među starije zemlje na svetu.

Ključne posledice krize koje su zahvatile Republiku Srbiju su nezavršen proces privatizacije, nelikvidnost, pad proizvodnje i izvoza, smanjenje zaposlenosti i povećanje nezaposlenosti, pad životnog standarda i rast siromaštva.

Sva ova negativna kretanja su imala veliki uticaj na socijalno-ekonomsku politiku, pa samim tim i na oblast bezbednosti i zdravlja na radu.

Osnovni strateški pravac Srbije je brz privredni razvoj, transformacija zemlje u stabilno demokratsko društvo sa funkcionalnom tržišnom privredom i integracijom u Evropsku uniju. U periodu 2009-2012. godine svetska ekonomska kriza uticala je na zaustavljanje brzog privrednog razvoja i jednim delom onemogućila je ostvarenje ciljeva utvrđenih Nacionalnom strategijom privrednog razvoja 2006-2012.

Međutim, kako bi Republika Srbija ostvarila strateški cilj koji se tiče integracije u Evropsku uniju neophodno je stvarati pretpostavke kojima će se podsticati održavanje i unapređenje oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

Razvoj sistema bezbednosti i zdravlja na radu u narednom periodu svakako će zavisiti i od stanja i razvoja privrede, odnosno stanja i razvoja velikih, a naročito malih i srednjih preduzeća.

Imajući u vidu stanje privrede Republike Srbije, Strategijom će se inicirati aktivnosti na poboljšanju zakonodavne regulative, institucionalnog okvira i dosledne primene mera bezbednosti i zdravlja na radu sa krajnjim ciljem smanjenja povreda na radu i profesionalnih bolesti.

4.2. Socijalni okvir i radnopravni status zaposlenih

Prema procenama Republičkog zavoda za statistiku od 01.01.2012. godine u Srbiji živi ukupno 7.241.295 stanovnika, od čega 3.522.675 osoba muškog pola i 3.718.620 osoba ženskog pola. Prema podacima iz Ankete o radnoj snazi za 2012. godinu, ukupan broj stanovništva u radno aktivnom dobu (15 i više godina) je 6.277.697 lica. Zaposlenih je 2.228.343 lica, od čega 1.292.857 osoba muškog pola i 935.486 osoba

ženskog pola. Nezaposlenih je ukupno 701.138, od čega 391.015 osoba muškog pola i 310.123 osoba ženskog pola.

Ukupan broj evidentiranog radno aktivnog stanovništva Srbije (zaposleni i nezaposleni) je 2,93 miliona, stopa zaposlenosti je 35,5%, dok je stopa nezaposlenosti prema anketi o radnoj snazi - ukupna iznosi 23,9% dok stopa nezaposlenosti za grupu od 15-64 iznosi 24,6%.

Svetska ekonomska kriza uticala je i na pad ekonomske aktivnosti i nastavak negativnih kretanja na tržištu rada u Republici Srbiji. Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, prosečna neto zarada zaposlenih u pravnim licima i kod preduzetnika pala je sa 358 EUR, iz 2008 na 332 EUR u 2010. godini, u 2011. godini došlo je do rasta na 372 EUR da bi se u 2012. nastavila tendencija blagog pada u evrima i rasta u dinarima. Prosečna neto zarada u 2012. smanjena je na 366 EUR.

Broj zaposlenih u pravnim licima, broj preduzetnika i broj zaposlenih kod preduzetnika, prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, godišnji prosek u Republici Srbiji prikazan je u Tabeli 1.

Tabela 1

Zaposleni/Godina	2009.	2010.	2011.	2012.
Zaposleni u pravnim licima	1.396.792	1.354.637	1.342.892	1.341.114
Preduzetnici i zaposleni kod preduzetnika	492.293	441.138	403.246	385.934

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku, broj zaposlenih u pravnim licima po sektorima delatnosti, godišnji prosek, prikazan je u Tabeli 2.

Tabela 2

Delatnost / godina	2009.	2010.	2011.	2012.
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	40.238	37.392	34.816	33.002
Rudarstvo	22.321	22.954	21.773	22.245
Prerađivačka industrija	329.491	301.452	295.364	289.286
Snabdevanje električnom energijom, gasom i parom	28.099	27.854	27.996	28.148
Snabdevanje vodom i upravljanje otpadnim	32.279	32.240	32.428	32.849
Građevinarstvo	82.032	74.506	72.405	71.198
Trgovina na veliko i malo, popravka motornih vozila	190.689	186.748	183.326	183.973
Saobraćaj i skladištenje	91.223	89.003	86.265	84.641
Usluge smeštaja i ishrane	22.520	20.863	20.392	20.306
Informisanje i komunikacije	36.646	36.504	37.739	39.936
Finansijske delatnosti i delatnost osiguranja	38.812	39.305	39.025	39.245

Poslovanje nekretninama	2.399	3.097	3.125	3.030
Stručne, naučne, inovacione i tehničke	50.415	51.758	52.251	54.219
Administrativne i pomoćne uslužne delatnosti	28.932	30.633	29.409	29.805
Državna uprava i obavezno socijalno osiguranje	71.222	69.897	70.480	72.662
Obrazovanje	134.795	136.179	138.392	138.959
Zdravstvena i socijalna zaštita	158.740	159.449	161.016	160.884
Umetnost, zabava i rekreacija	21.333	21.353	22.309	22.339
Ostale uslužne delatnosti	14.607	13.453	14.387	14.386

Prema Izveštaju o razvoju Srbije za 2010. godinu, generalno, tržište rada karakteriše: neusklađenost između ponude i potražnje radne snage, pojačana neskladom u kvalifikacionoj, starosnoj i profesionalnoj strukturi: stopa nezaposlenosti je znatno iznad proseka EU (Srbija 19,2%, EU-27 - 9,3%), visoka strukturna i dugoročna nezaposlenost (Srbija 69,1%), visoka stopa nezaposlenosti mladih od 15-24 godina (Srbija 46,2%, EU - 20,5%), i visoka stopa nezaposlenosti lica sa nižim i srednjim nivoima obrazovanja uz velike regionalne disproporcije u nezaposlenosti.

Stoga je potrebno u sprovođenju mera bezbednosti i zdravlja na radu posvetiti dodatnu pažnju prevenciji i obuci, odnosno edukaciji radne snage jer lica koja su bila dugoročno nezaposlena i isključena sa tržišta rada duže vreme nisu upoznata sa rizicima radnog mesta sa aspekta bezbednosti i zdravlja na radu.

4.3. Obrazovanje

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku (Anketa o radnoj snazi za 2012. godinu), struktura stanovništva starog 15 i više godina, prema školskoj spremi je: bez škole 2,6%, nepotpuna osnovna škola 11,0%, osnovna škola 21,8%, srednja škola 49,1%, viša škola 5,7% i fakultet, akademija ili visoka škola 9,8%.

Neadekvatni programi obrazovanja mogu biti jedan od faktora koji utiče na stanje u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Nasuprot tome, programi obrazovanja u koje je uključena bezbednost i zdravlje na radu predstavljaju jedan od osnova za unapređenje ove oblasti. Takođe, obrazovni sistem koji ne poseduje potencijale održivog razvoja je nefunkcionalan sistem. Strategija razvoja obrazovanja do 2020. godine predstavlja strateški odgovor na brojne izazove sa kojima je suočen obrazovni sistem Srbije.

Povećanje ulaganja u obrazovni sistem, uz efikasno korišćenje postojećih resursa, omogućiće značajnu modernizaciju nastave (laboratorije, računarske mreže, istraživanja kao deo obrazovanja, razmena sa inostranstvom, kvalitetan radni prostor).

U obrazovnom sistemu Republike Srbije postoje visokoškolske ustanove koje obrazuju kadrove u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu na studijskim programima inženjerstva zaštite na radu, na nivou osnovnih akademskih i osnovnih strukovnih studija (180 ECTS bodova), master akademskih studija, specijalističkih akademskih i specijalističkih strukovnih studija (240 do 300 ECTS bodova) i doktorskih akademskih studija.

Međutim, radi sveopšteg podizanja svesti od najranijeg uzrasta o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, neophodno je ovom tematikom obuhvatiti i osnovno i srednje obrazovanje u celosti, kako bi se učenici i u osnovnom i u srednjem obrazovanju upoznali sa potrebom za negovanjem kulture bezbednosti i dobili potrebna znanja iz ove oblasti.

Po prvi put u Republici Srbiji, donošenjem Zakona o osnovnom obrazovanju i vaspitanju („Službeni glasnik RS”, broj 55/13), stvoren je pravni osnov da se u školski program uvode i program bezbednosti i zdravlja na radu koji obuhvata zajedničke aktivnosti škole, roditelja, odnosno staratelja i jedinice lokalne samouprave usmeren na razvoj svesti za sprovođenje i unapređivanje bezbednosti i zdravlja na radu. Takođe i Zakonom o srednjem obrazovanju i vaspitanju („Službeni glasnik RS”, broj 55/13) školski program, između ostalog, sadrži i program bezbednosti i zdravlja na radu, a Zakonom o obrazovanju odraslih („Službeni glasnik RS”, broj 55/13) propisani su programi formalnog i neformalnog obrazovanja, a između ostalog i program razvoja i očuvanja bezbednih i zdravih uslova rada.

Obrazovni sistem Republike Srbije treba da teži svrsishodnom obrazovanju u funkciji suočavanja sa sve većim izazovima i stvaranju novih kvalitetnih i bezbednih radnih mesta.

Pored formalnog obrazovanja u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu važan segment za unapređenje znanja i sticanje veština treba da budu i kontinuirane obuke (teorijske i praktične), koje treba da budu prilagođene uslovima svakodnevnog rada i specifičnostima radnog mesta. U ovom strateškom periodu treba stvoriti uslove da poslodavci i zaposleni, kao i druga lica, budu svesni potrebe kontinuiranog usavršavanja znanja i veština iz ove oblasti.

4.4. Uprava za bezbednost i zdravlje na radu

4.4.1. Zakonodavna delatnost

Osnovni propis u ovoj oblasti je Zakon o bezbednosti i zdravlju na radu kojim su propisana prava, obaveze i odgovornosti poslodavaca i zaposlenih za primenu mera kojima se obezbeđuju bezbedni i zdravi uslovi rada na radnim mestima.

U skladu sa Nacionalnim programom integracije Srbije u Evropsku uniju, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu je pripremila propise (navedeni u tački 2 Strategije) kojima su u nacionalno zakonodavstvo transponovane pojedinačne direktive EU iz ove oblasti.

U periodu od 2009. do 2012. godine, pored propisa koji su doneti na osnovu direktiva EU, doneti su Zakon o potvrđivanju konvencije Međunarodne organizacije rada broj 167 o bezbednosti i zdravlju u građevinarstvu („Službeni glasnik RS”, broj 42/09) i Zakon o potvrđivanju konvencije Međunarodne organizacije rada broj 187 o promotivnom okviru bezbednosti i zdravlja na radu („Službeni glasnik RS”, broj 42/09) i pet podzakonskih propisa u cilju sprovođenja Zakona.

4.4.2. Stručni ispiti u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu

Uprava za bezbednost i zdravlje na radu je u periodu od 2009. do 2012. godine organizovala polaganje stručnog ispita o praktičnoj osposobljenosti lica za obavljanje

poslova bezbednosti i zdravlja na radu¹ za ukupno 3.426 kandidata. Od ukupnog broja prijavljenih kandidata, ispit je sa uspehom položilo 2.568 (74,96%) kandidata, što je i prikazano u Tabeli 3.

Tabela 3.

Godina	Broj kandidata	Broj pristupanja polaganju ispita	Broj kandidata koji je položio ispit	Procenat (kolona 4 u odnosu kolona 1)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2009.	1.276	1.621	920	72,11
2010.	879	1.034	686	78,04
2011.	642	736	504	78,50
2012.	629	689	458	72,81
Ukupno:	3.426	4.030	2.568	74,96

¹ U periodu od 2006. do 2012. godine od kada se organizuje polaganje stručnih ispita za lica za bezbednost i zdravlje na radu sa uspehom ispit je položilo 5552 kandidata, od toga 94 lica sa trećim stepenom stručne spreme, 958 lica sa četvrtim stepenom stručne spreme, 30 lica sa petim stepenom stručne spreme, 1458 lica sa šestim stepenom stručne spreme, 2975 lica sa sedmim stepenom stručne spreme i 37 lica sa osmim stepenom stručne spreme.

U tabeli 4. prikazan je broj kandidata koji su u periodu od 2009. do 2012. godine, sa uspehom položili stručni ispit o praktičnoj osposobljenosti za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu prema stepenu stručne spreme prijavljenog kandidata.

Tabela 4.

Stepen stručne spreme kandidata	Godina polaganja				Ukupno
	2009.	2010.	2011.	2012.	
3	18	16	13	12	59
4	201	161	92	85	539
5	7	0	6	6	19
6	202	135	89	92	518
7	497	369	301	260	1.427
8	5	5	3	3	16

Stručni ispit o praktičnoj osposobljenosti za obavljanje poslova pregleda i ispitivanja opreme za rad i stručni ispit o praktičnoj osposobljenosti za obavljanje poslova ispitivanja uslova radne okoline u periodu od 2009. do 2012. godine sa uspehom je položilo ukupno 66 kandidata.

Pri sagledavanju stanja uočen je problem koji se pre svega odnosi na nepostojanje odgovarajuće pripreme kandidata za polaganje stručnih ispita, odnosno nije propisan i

utvrđen način pripreme kandidata, kao i problem nepostojanja kontinuirane obuke ovih lica.

Drugi problem koji je sagledan jeste da poslodavac formalno određuje lice za bezbednost i zdravlje na radu ne uzimajući u obzir delatnost, tehnološki proces, rizike i sl. što može biti problem pri obavljanju ovih poslova.

Uprava za bezbednost i zdravlje na radu je u periodu od 2011. do 2012. godine organizovala pripremu i polaganje stručnih ispita za obavljanje poslova koordinatora za izradu projekta i stručnog ispita za obavljanje poslova koordinatora za izvođenje radova za ukupno 581 kandidata. Stručni ispit za obavljanje poslova koordinatora za izradu projekta je položilo 218 kandidata, a stručni ispit za obavljanje poslova koordinatora za izvođenje radova položilo je 308 kandidata.

4.4.3. Pravna lica i preduzetnici sa licencom za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu

U periodu od 2009. do 2012. godine Uprava za bezbednost i zdravlje na radu je ukupno izdala 232 licence² pravnim licima i preduzetnicima za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu, ispitivanja uslova radne okoline i pregleda i ispitivanja opreme za rad, odnosno odgovornim licima. U Tabeli 5. prikazan je broj izdatih licenci u ovom periodu.

Tabela 5.

Redni broj	Naziv licence / Broj izdatih licenci	2009.	2010.	2011.	2012.
1	Licenca za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu	69	51	41	34
2	Licenca za obavljanje poslova ispitivanja uslova radne okoline	2	0	1	1
3	Licenca za obavljanje poslova pregleda i ispitivanja opreme za rad	4	3	0	0
4	Licenca za obavljanje poslova odgovornog lica za pregled i ispitivanje opreme za rad	4	5	4	2
5	Licenca za obavljanje poslova odgovornog lica za ispitivanje uslova radne okoline	4	3	2	3
6	Ukupno:	83	62	47	40

U toku vršenja nadzora nad zakonitošću rada pravnih lica/preduzetnika sa licencom za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu, kod određenog broja pravnih lica/preduzetnika, uočeni su sledeći najčešći propusti:

1) pravno lice/preduzetnik koje ima licencu za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu obavlja poslove a nema u radnom odnosu lice koje ispunjava uslove propisane Zakonom;

2) pravno lice/preduzetnik koje je angažovano od strane poslodavca za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu ne kontroliše svakodnevno primenu mera za bezbedan i zdrav na radnom mestu kod poslodavca;

3) pravno lice koje ima licencu za obavljanje poslova pregleda i ispitivanja opreme za rad i/ili ispitivanja uslova radne okoline iste obavlja suprotno propisima, tako što za obavljanje ovih poslova angažuje lica koja ne ispunjavaju propisane uslove u pogledu stepena stručne spreme;

4) pravno lice koje ima licencu za obavljanje poslova pregleda i ispitivanja opreme za rad i/ili ispitivanja uslova radne okoline izdaje stručni nalaz koji nema elemente i sadržinu utvrđenu propisima.

² Ukupan broj izdatih licenci u periodu od 2006. do 2012. godine je 635, od toga licence za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu 467, licenca za obavljanje poslova ispitivanja uslova radne okoline 23, licence za obavljanje poslova pregleda i ispitivanja opreme za rad, licence za obavljanje poslova odgovornog lica za pregled i ispitivanje opreme za rad 62 i licence za obavljanje poslova odgovornog lica za ispitivanje uslova radne okoline 53.

4.5. Inspektorat za rad

Analiza stanja u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu sa stanovišta inspekcijuskog nadzora za period 2009-2012. godina se bazira na izveštajima o radu odeljenja, odseka i grupe inspekcije rada, iz unutrašnjih organizacionih jedinica po okruzima i Grada Beograda.

Inspektori rada na teritoriji Republike Srbije su u periodu 2009-2012. godine preduzimali mere i aktivnosti u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu sa primarnim ciljem da se obezbedi primena Zakona o radu, Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, Zakona o štrajku, Zakona o sprečavanju zlostavljanja na radu, Zakona o ravnopravnosti polova, Zakona o zaštiti stanovništva od izloženosti duvanskom dimu, Zakona o volontiranju i drugih zakona, podzakonskih propisa i kolektivnih ugovora, odnosno da se smanji broj povreda na radu, kao i broj povreda zakonskih odredaba i drugih propisa koji regulišu oblast radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu, a i da se suzbije rad "na crno".

Navedeni ciljevi su ostvareni vršenjem inspekcijuskih nadzora po službenoj dužnosti i po zahtevima stranaka, kao i preventivnim delovanjem (direktnim pružanjem potrebnih informacija poslodavcima, zaposlenima, sindikalnim predstavnicima, kao i putem sredstava javnog informisanja). Inspektorat za rad je u navedenom periodu posebnu pažnju posvetio nadzorima u visokorizičnim sektorima (građevinarstvo i industrija), kao i rešavanju problematike vezane za kategorije posebno osetljivih grupa zaposlenih - pitanje vezano za žensku radnu snagu, rad starijih zaposlenih, osoba sa invaliditetom, stranih radnika.

Inspektorat za rad u svom sastavu ima 26 odvojenih odeljenja, odseka i grupu inspekcije rada u upravnim okruzima i Gradu Beogradu, kao i jedno odeljenje i jedan odsek u sedištu Inspektorata za rad. U Inspektoratu za rad Republike Srbije ukupno je 261 zaposleni, od čega 250 inspektora rada - diplomiranih pravnika i diplomiranih inženjera različitih tehničkih struka.

U periodu od 2009. do 2012. godine, inspektori rada su izvršili 143.385 inspekcijuskih nadzora u oblasti radnih odnosa, pri čemu je 22.680 lica zatečeno na faktučkom radu (rad "na crno"), a nakon preduzetih mera inspektora rada poslodavci su

zasnovali radni odnos sa 16.932 lica. Istovremeno, inspektori rada su doneli 19.067 rešenja o nalaganju otklanjanja utvrđenih nepravilnosti (najviše naloženih mera odnosilo se na zasnivanje radnog odnosa, isplatu zarada, izmenu i dopunu ugovora o radu), 2.765 rešenja o odlaganju izvršenja rešenja poslodavca o otkazu ugovora o radu, 10.445 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, a podneli su i 91 krivičnu prijavu.

U navedenom četvorogodišnjem periodu, Inspektorat za rad je izvršio 66.147 inspeksijskih nadzora u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Takođe, u navedenom periodu doneto je 22.029 rešenja o otklanjanju nedostataka, doneta su 1.872 rešenja o zabrani rada na mestu rada, zbog opasne pojave koja može da ugrozi bezbednost i zdravlje zaposlenih, podnete su 152 prijave za pokretanje krivičnog postupka protiv odgovornih lica, zbog osnovane sumnje da su počinili krivično delo izazivanja opasnosti ne obezbeđenjem mera bezbednosti i zdravlja na radu, kao i 4.704 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka.

Tokom navedenog perioda, inspektori rada su izvršili 4.933 inspeksijska nadzora povodom prijavljenih povreda na radu i to: 126 nadzora povodom smrtnih povreda na radu, 70 nadzora povodom teških povreda na radu sa smrtnim ishodom; 99 nadzora povodom kolektivnih povreda na radu, 3952 nadzora povodom teških povreda na radu, 686 nadzora povodom lakih povreda na radu.

Inspektori rada su u periodu od 2009. do 2012. godine izvršili 28.232 integrisana inspeksijska nadzora (jedan inspektor rada vrši nadzor po svim osnovnim pitanjima iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i radnih odnosa prilikom jedne inspeksijske posete), pri čemu su doneli 11.365 rešenja o otklanjanju nedostataka iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i 4.335 rešenja o otklanjanju nedostataka iz oblasti radnih odnosa i, izrečeno je 245 zabrana rada, podneto je 629 zahteva za pokretanje prekršajnog postupka iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i 441 zahtev zbog utvrđenih prekršaja iz oblasti radnih odnosa.

Inspeksijskim nadzorima u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu kod poslodavaca uočeno je sledeće:

Karakteristično je povećanje broja radno angažovanih lica kod poslodavaca u kraćim vremenskim intervalima; češća promena vrste posla, koju obavljaju lica na radu i radnog mesta u okviru kojeg rade, duže zadržavanje na radu, a što ima za posledicu povećanu neopreznost na radu, ignorisanje opasnosti koje se pojavljuju u procesu rada i zanemarivanje rizika usled opasnosti, a i povređivanje na radu. Strah od gubitka posla se negativno odražava na koncentraciju lica na radu i pažnju u toku rada. Kao najugroženija privredna grana, odnosno delatnost u kojoj su najčešće opasne pojave kojima su ugroženi život i zdravlje zaposlenih, sa većim brojem povreda na radu i težinom posledica i dalje je građevinarstvo, u kojem se kao izvođači radova pojavljuju poslodavci bez potrebnog poslovnog i tehnološkog iskustva u obavljanju ove delatnosti.

Poslodavci su uglavnom zadovoljili zakonsku obavezu i doneli su akt o proceni rizika na radnom mestu i u radnoj okolini. Međutim, poslodavci se ne odlučuju da vrše izmene i dopune akta o proceni rizika, jer i dalje imaju formalan pristup pukog ispunjavanja zakonske obaveze. Poslodavci ne vrše izmene i dopune akta o proceni rizika kada dođe do pojave nove opasnosti ili štetnosti, odnosno do promene nivoa rizika na radnom mestu i u radnoj okolini. Uglavnom, to čine isključivo po nalogu inspektora rada, osim u slučaju kada neopravdano žele da smanje broj radnih mesta sa povećanim rizikom u cilju smanjenja troškova. Na osnovu inspeksijskih nadzora,

može se zaključiti da postoji potreba za izmenama i dopunama akta o proceni rizika, jer izmene i dopune Pravilnika o organizaciji i sistematizaciji poslova, uzrokovane izmenom organizacije rada i uvođenjem nove opreme za rad u upotrebu, proširenjem i izmenom delatnosti poslodavaca, smanjenjem broja zaposlenih, uslovljavaju promene nivoa rizika na radnom mestu i u radnoj okolini, a nisu uvek praćene pravovremenim izmenama i dopunama akta o proceni rizika, te samim tim poslodavac ne obezbeđuje u potrebnom obimu preventivne mere i nema potpunu kontrolu upravljanja rizikom. Posledica ovakvog odnosa poslodavaca prema ovom institutu je propust poslodavaca da se pravovremeno staraju o sprovođenju mera za otklanjanje, smanjenje ili sprečavanje opasnih pojava, kojima su ugroženi ili bi mogli biti ugroženi život i zdravlje lica na radu, odnosno opasnosti od povređivanja, neposredno ili preko lica određenog za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu.

Značaj obavljanja poslova bezbednosti i zdravlja na radu od strane lica za bezbednost i zdravlje na radu, tj. rad ovog lica na sprovođenju mera za otklanjanje, smanjenje ili sprečavanje opasnih pojava, kojima su ugroženi ili bi mogli biti ugroženi život i zdravlje lica na radu, odnosno opasnosti od povređivanja je veoma bitan. Iako je Zakonom propisano da lice za bezbednost i zdravlje na radu svakodnevno prati i kontroliše primenu mera za bezbednost i zdravlje na radu zaposlenih, u praksi se to ne primenjuje, jer se licima koja su u radnom odnosu kod poslodavca, a koja obavljaju poslove bezbednosti i zdravlja na radu dodeljuju i drugi poslovi i obaveze, što ometa njihov rad. Angažovana lica za bezbednost i zdravlje na radu sa licencom su prisutna kod poslodavca na obavljanju poslova bezbednosti i zdravlja na radu samo u ugovorenom obimu, koji je često nedovoljan kod poslodavaca koji zapošljavaju veći broj lica i kod poslodavaca kod kojih u toku rada ima opasnih pojava. Primeri iz prakse govore o tome da lice za bezbednost i zdravlje na radu, kada je u radnom odnosu kod poslodavca, kod većeg broja poslodavaca nije nezavisno i samostalno u obavljanju poslova, niti u pogledu statusa niti u pogledu poslova koje obavlja. U slučajevima kada poslodavci angažuju pravna lica i preduzetnike sa licencom radi obavljanja poslova lica za bezbednost i zdravlje na radu, ovaj problem nije toliko izražen, ali se pojavljuje drugi problem, a to je nedovoljno prisustvo ovih lica u procesu rada, koje je uz to ograničeno ugovorom. Primetne su i česte promene lica za bezbednost i zdravlje na radu usled sve veće i jeftinije ponude istih na tržištu. Kod poslodavca praktično ne postoji nikakva evidencija niti dokaz o svakodnevnom praćenju i kontroli primene mera za bezbednost i zdravlje na radu od strane lica za bezbednost i zdravlje na radu, te se ne može utvrditi u kojoj su meri ova lica stvarno angažovana kod poslodavca. Da bi se rešio ovaj problem, mogu se opštim aktom utvrditi prava, obaveze i odgovornosti u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, utvrditi na koji način i u kom obimu će lice za bezbednost i zdravlje na radu kod poslodavaca svakodnevno pratiti i kontrolisati primenu mera za bezbednost i zdravlje na radu zaposlenih, kako će nalogati otklanjanje nedostataka i kako će to evidentirati. Ovo je bitno zbog velike odgovornosti lica za bezbednost i zdravlje na radu i sve češćih postupaka protiv njih, koji se vode pred nadležnim organima.

Osposobljavanje zaposlenih za bezbedan i zdrav rad pre stupanja na rad, kod određivanja zaposlenom obavljanja drugih poslova pored postojećih i u toku premeštaja zaposlenog na obavljanje drugih poslova, poslodavci vrše uglavnom pravovremeno. Evidencija o osposobljenosti zaposlenih za bezbedan i zdrav rad na propisanom obrascu je ažurirana. Međutim, s obzirom na to da se dešavaju povrede

zaposlenih koja su na propisanom obrascu evidentirana kao osposobljena za bezbedan i zdrav rad, postavlja se pitanje da li poslodavci prilikom osposobljavanja zaposlenih i radno angažovanih lica na radu iste upoznaju sa svim vrstama rizika na poslovima na koje ih određuju, koji se ne mogu u potpunosti ukloniti i koji su prisutni na radu, a pojavljuju se prilikom obavljanja poslova, kao i o konkretnim merama za bezbednost i zdravlje na radu u skladu sa aktom o proceni rizika. Dodatno osposobljavanje zaposlenih kada to tehnološki postupak zahteva, poslodavci vrše upoznavanjem istih o obavljanju procesa rada na bezbedan način putem uputstava za bezbedan rad.

Većina poslodavaca obezbeđuju zaposlenima sredstva i opremu za ličnu zaštitu na radu u skladu sa aktom o proceni rizika. S druge strane, zaposleni moraju upotrebljavati dodeljena sredstva i opremu za ličnu zaštitu na radu, a poslodavci obezbediti kontrolu upotrebe istih.

Poslodavci nerado angažuju službu medicine rada radi upoznavanja zaposlenih sa rizicima po zdravlje i ne prihvataju uvek mišljenje službe medicine rada o zdravstvenoj sposobnosti zaposlenog za obavljanje poslova na koje je zaposleni određen, a naročito kada je neophodno zaposlenog rasporediti na drugo odgovarajuće radno mesto prema zdravstvenoj sposobnosti.

Kod poslodavaca postoji tendencija smanjenja broja radnih mesta sa povećanim rizikom, što čine izmenom akta o proceni rizika i utvrđujući mnogo manji broj radnih mesta sa povećanim rizikom, nego što je to realno shodno nivou rizika, a sve u cilju smanjenja broja, odnosno izbegavanja propisanih lekarskih pregleda, koji zahtevaju dodatne troškove, koji idu na teret poslodavca.

Uočena su povećana psihofizička naprezanja pri obavljanju poslova na svom radnom mestu. Broj zaposlenih na određeno vreme raste u odnosu na ukupni broj zaposlenih, a takođe i broj lica koji obavljaju privremene i povremene poslove. Zaposleni se vrlo retko obraćaju poslodavcu sa pismenim zahtevom za preduzimanje mera za bezbednost i zdravlje na radu, koje po mišljenju zaposlenog nisu sprovedene. Češće je obraćanje predstavnika zaposlenih u ime zaposlenog ili zaposlenih. Kod pojedinih poslodavaca, osnivanju i radu Odbora za bezbednost i zdravlje na radu posvećena je dužna pažnja, a povećana je zainteresovanost predstavnika zaposlenih za rešavanje pitanja bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenih. Stanje u oblasti radnih odnosa i bezbednosti i zdravlja na radu je na relativno zadovoljavajućem nivou, ako uzmemo u obzir činjenice vezane za privrednu aktivnost i opšte ekonomske prilike. Delovanje inspekcije rada daje vidljive rezultate po izabranim prioritetima. Međutim, za dalje uspešno funkcionisanje neophodno je ojačati tehničku podršku inspektorima rada.

4.6. Evidencije povreda na radu i profesionalnih oboljenja

U Republici Srbiji su uočeni problemi u vođenju evidencije povreda na rada i profesionalnih oboljenja kod nadležnih organa koji su dužni da vode evidenciju, jer se podaci razlikuju zbog nepostojanja jedinstvenog registra za vođenje povreda na radu i profesionalnih oboljenja. Aktuelni koncept evidencije povreda na radu i profesionalnih oboljenja u Republici Srbiji datira iz šezdesetih godina prošlog veka i tokom prethodnih pedeset godina nije bilo značajnih izmena u konceptu koje bi pratile promene u društvu koje su se u međuvremenu desile, a ni promene koje je doneo nagli razvoj informatike. Pored zastarelog koncepta u izveštavanju povreda na radu i

profesionalnih bolesti postoji i problem njihove evidencije odnosno, njihovo ne prijavljivanje. Jedan od načina za uspješnije evidentiranje i analizu povreda na radu i profesionalnih bolesti je uvođenje informacionog sistema za teritoriju Republike Srbije.

U Republici Srbiji evidencije, odnosno podatke o povredama na radu i profesionalnih bolestima vode sledeće institucije: Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Inspektorat za rad, Fond zdravstvenog osiguranja i Fond penzijskog i invalidskog osiguranja.

4.6.1. Uprava za bezbednost i zdravlje na radu

Poslodavci su, u skladu sa propisima, u obavezi da dostave Upravi za bezbednost i zdravlje na radu izveštaje o povredama na radu i profesionalnim oboljenjima. Podaci o dostavljenim izveštajima o povredama na radu i profesionalna oboljenjima, u periodu od 2009. do 2012. godine prikazani su u Tabeli 6.

Tabela 6.

Izveštaji /Godina	2009.	2010.	2011.	2012.
Povrede na radu	9.391	8.670	10.247	6.765
Profesionalna oboljenja	7	3	7	6
Oboljenja u vezi sa radom	3	5	4	-

U odnosu na broj dostavljenih izveštaja o povredama na radu u navedenom periodu, broj povreda prema težini povrede, prikazan je u Tabeli 7.

Tabela 7.

Težina povrede /Godina	2009.	2010.	2011.	2012.
Smrtna povreda na radu	4	4	10	6
Teška povreda na radu	718	718	855	818
Teška povreda (pri dolasku, odlasku sa posla)	564	564	532	11
Laka povreda	7.384	7.384	8.850	5.930

4.6.2. Inspektorat za rad

Podaci o broju inspeksijskih nadzora povodom povreda na radu u periodu od 2009. do 2012. godine prikazani su u Tabeli 8.

Tabela 8.

godina	Broj izvršenih inspeksijskih nadzora u slučaju smrtne, teške sa smrtnim, kolektivne, teške i lake povrede na radu					
	Ukupno	smrtnih	teške sa smrtnim ishodom	kolektivnih	teških	lakih
2009	1.286	37	18	22	986	223

2010	1.322	35	21	29	1.005	232
2011	1.082	28	18	24	958	54
2012	1.243	26	13	24	1.003	177

4.6.3. Republički fond za zdravstveno osiguranje

Podaci o povredama na radu Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje u periodu od 2009. do 2012. godine, navedeni su u Tabeli 9.

Tabela 9.

Težina povrede /Godina	2009.	2010.	2011.	2012.
Smrtna povreda na radu	32	37	26	22
Teška povreda na radu	4.172	4.130	3.631	2.482
Laka povreda	17.666	18.134	16.086	12.979

4.6.4. Uvođenje jedinstvenog registra povreda na radu

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike je dalo podršku Ministarstvu zdravlja za uvođenje informacionog sistema u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu (registar povreda na radu i profesionalnih oboljenja i dr.) kroz projekat: "Uvođenje jedinstvenog registra povreda na radu". Pilot projekat je počeo u maju 2013. godine u Opštoj bolnici u Valjevu. Uvođenje jedinstvenog registra povreda na radu i profesionalnih oboljenja je jedan od preduslova za bolju i kvalitetniju analizu stanja u ovoj oblasti koja može da ukaže koje preventivne mere primeniti u cilju smanjenja broja povreda na radu i profesionalnih oboljenja.

4.7. Osiguranje u slučaju povreda na radu

Republika Srbija ima sistem socijalne zaštite koji obuhvata svih devet beneficija koje su navedene u Konvenciji br. 102 o Minimalnim standardima socijalnog osiguranja, koju je Republika Srbija ratifikovala 2000. godine. Za beneficije socijalnog osiguranja nadležne su tri institucije. Republički fond za zdravstveno osiguranje finansira zdravstvenu zaštitu koja se pruža pretežno u ustanovama iz Plana mreže, a isplaćuje naknadu zarade iz sredstava obaveznog zdravstvenog osiguranja za vreme privremene sprečenosti za rad. Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje nadležan je za starosna i invalidska davanja i davanja za slučaj smrti hranioaca porodice. Za naknade za slučaj nezaposlenosti nadležna je Nacionalna služba za zapošljavanje.

Za sprovođenje propisa o zaštiti prava u slučaju povreda na radu nije nadležna jedna jedinstvena institucija ili ogranak osiguranja, već se na ovu oblast primenjuje nekoliko različitih zakona, a zdravstvena zaštita i novčana nadoknada su obuhvaćene sistemom zdravstvenog i penzijskog osiguranja.

Republički fond za zdravstveno osiguranje finansira zdravstvenu zaštitu i isplaćuje novčanu naknadu za bolovanje ("naknadu zarade") u slučaju sprečenosti rada usled

bolesti ili povrede. Zdravstvena zaštita zaposlenog koji je pretrpeo povredu na radu propisana je obaveznim zdravstvenim osiguranjem u skladu sa Zakonom o zdravstvenom osiguranju. Za određene usluge opšte zdravstvene zaštite predviđena je participacija i iz Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje obezbeđuje se 100% cene zdravstvene usluge za preglede, lečenje i rehabilitaciju zbog povreda na radu i profesionalnih bolesti.

Kada je u pitanju novčana nadoknada u slučaju privremene sprečenosti za rad zbog povrede na radu Zakonom o zdravstvenom osiguranju poslodavac neposredno odlučuje o pravu na naknadu zarade, a u skladu sa Zakonom vrši se i plaćanje iz sopstvenih sredstava za sve vreme privremene sprečenosti za rad.

Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje nadležan je za ostvarivanje prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, u skladu sa odredbama Zakona o penzijskom i invalidskom osiguranju. Zakonom o penzijskom i invalidskom osiguranju propisano je da prava iz penzijskog i invalidskog osiguranja, između ostalog, jesu: za slučaj invalidnosti - pravo na invalidsku penziju i za slučaj telesnog oštećenja prouzrokovanog povredom na radu ili profesionalnom bolešću - pravo na novčanu naknadu za telesno oštećenje.

U periodu primene prethodne Strategije izrađena je Studija o ostvarivanju prava po osnovu povreda na radu u Srbiji, u okviru Programa dostojanstvenog rada Republike Srbije za period 2008-2011. godine. Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike u saradnji sa Međunarodnom organizacijom rada, radiće na Studiji u kojoj će biti razmotrena pitanja koja se tiču ekonomskih efekata o ostvarivanju prava po osnovu povrede na radu u Srbiji.

Sadašnji sistem zdravstvenog osiguranja i penzijskog i invalidskog osiguranja ne rešava pitanje naknade štete po osnovu povrede na radu.

Da bi se unapredio sistem bezbednosti i zdravlja na radu potrebno je posebno razmotriti opcije za reformu zaštite prava u slučaju povreda na radu.

4.8. Služba medicine rada

Posebnu pažnju treba posvetiti segmentu "zdravlja na radu" čiji je glavni nosilac služba medicine rada. Termin "zdravlje na radu" tradicionalno podrazumeva ne samo prevenciju bolesti (i povreda) na radu već i očuvanje i unapređenje zdravlja i radne sposobnosti zaposlenih, kao i unapređenje radne sredine i stvaranje bezbednih i zdravih radnih mesta. Zdravlje na radu jeste osnovno ljudsko pravo i predstavlja socijalnu i zdravstvenu dimenziju održivog razvoja. Zdravlje na radu i blagostanje radnih ljudi čine ključne elemente ukupnog socioekonomskog razvoja svake zemlje. Zdravlje na radu i zdrava radna okolina spadaju među najvažnija blaga pojedinca, zajednica i zemalja. Zdravlje na radu predstavlja važnu politiku ne samo za obezbeđenje zdravlja zaposlenih, nego i pozitivan doprinos nacionalnoj ekonomiji kroz povećanu produktivnost, poboljšan kvalitet proizvoda, veću radnu motivaciju, izraženo zadovoljstvo poslom i doprinos kroz sveukupni kvalitet života radnih ljudi i društva u celini.

Republika Srbija je u toku socijalno - ekonomske tranzicije prošla kroz radikalne promene u radnom okruženju, uključujući bezbednost i zdravlje na radu, promene socijalne zaštite zaposlenih i sistema zdravstvene zaštite, uključujući i službu medicine rada. Umesto da se izvrši tranzicija, tj. reorganizacija i modernizacija postojećih

struktura, uobičajena pojava je bila nestanak struktura i resursa iz prethodnog perioda i potreba da se stvore nove strukture od samog početka. Ovakva pojava u značajnoj meri je pogodila i oblast bezbednosti i zdravlja na radu i službu medicine rada, delom i kao posledica raspada velikih industrijskih sistema, koji su predstavljali okosnicu ovih aktivnosti u prethodnom periodu. Zbog toga je veoma značajno da dođe do obnove i da se stvore resursi za bezbednost na radu i aktivnosti medicine rada, posebno za mikro, mala i srednje preduzeća, kao i za samozaposlene. Ujedno, to je neophodno uraditi i radi daljeg usaglašavanja Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu sa obavezama koje proističu iz ratifikacije konvencija MOR-a, posebno sa Konvencijom MOR-a 161, sa obavezama iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i sa preporukama Svetske zdravstvene organizacije.

Služba medicine rada predstavlja osnovu multidisciplinarnog pristupa zdravlja na radu čiji su zadaci i sadržaj rada redefinisani na 12. zasedanju Zajedničkog komiteta Svetske zdravstvene organizacije i Međunarodne organizacije rada, 1995. godine. Novi koncept često se naziva "svestrana medicina rada" kojom je definicija medicine rada znatno proširena sa uskog koncepta prevencije profesionalnih bolesti i povreda na radu kod zaposlenih koji rade na radnim mestima sa povećanim rizikom na sveobuhvatnu zaštitu i promociju zdravlja i radne sposobnosti radno aktivne populacije (kako zaposlenih tako i nezaposlenih).

Zdravlje i radna sposobnost radnih ljudi jesu ključni faktori ukupnog socioekonomskog razvoja zemlje i ključ produktivnosti, konkurentnosti i održivog razvoja.

U skladu sa propisima iz oblasti zdravstvene zaštite predviđeni su uslovi u pogledu kadra u medicini rada za obavljanje preventivnih aktivnosti i to jednog doktora medicine specijalistu medicine rada i dva zdravstvena radnika sa višom, odnosno srednjom školskom spremom na 3.000 zaposlenih za koje je predviđena specifična zdravstvena zaštita u vezi sa uslovima rada.

4.9. Prekršajni postupak

U cilju sagledavanja stanja u ovoj oblasti, Ministarstvo pravde i državne uprave, dostavljalo je podatke o broju podnetih zahteva za pokretanje prekršajnog postupka, broj rešenih predmeta u periodu od 2009. do 2012. godine kao i iznos naplaćenih novčanih kazni za prekršaje propisane odredbama Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, što je prikazano³ u Tabeli 10.

Tabela 10.

Godina	Broj podnetih zahteva po Zakonu o bezbednosti i zdravlju na radu	Broj rešenih predmeta	Izrečene sankcije u visini novčane kazne po Zakonu o bezbednosti i zdravlju na radu	Izrečene sankcije u visini novčane kazne po Zakonu o prekršajima	Rešeno na drugi način po Zakonu o prekršajima (opomena, odbačaj zahteva, obustava, okrivljeni oslobođen odgovornosti)

2009.	1.099	589	-	-	-
2010.	1.297	694	176	290	203
2011.	922	461	162	161	129
2012.	855	514	150	182	186

³ Podaci u izveštajnom periodu za 2009. godinu nisu prikazani (Izrečene sankcije u visini novčane kazne po Zakonu o bezbednosti i zdravlju na radu, Izrečene sankcije u visini novčane kazne po Zakonu o prekršajima, Rešeno na drugi način po Zakonu o prekršajima (opomena, odbačaj zahteva, obustava, okrivljeni oslobođen odgovornosti)), jer podaci nisu metodološki uporedivi.

4.10. Krivični postupak

U periodu od 2009. do 2012. godine broj krivičnih prijavi podnetih javnim tužilaštvima na teritoriji Republike Srbije za nepreduzimanje mera bezbednosti i zdravlja na radu usled kojih je došlo do smrtnih, teških i kolektivnih povreda na radu, prema podacima, Republičkog javnog tužilaštva za delo iz člana 169. KZ je 18, iz člana 280. KZ je 76, iz člana 281. KZ je 33 i iz člana 288. KZ je 26.

4.11. Promocija bezbednosti i zdravlja na radu

U periodu od 2009. do 2012. godine, Ministarstvo, rada, zapošljavanja i socijalne politike, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu u saradnji sa drugim institucijama organizovala je različite promotivne aktivnosti, u cilju promocije ove oblasti.

Svetski dan bezbednosti i zdravlja na radu - 28. april, u okviru Međunarodne organizacije rada se doživljava kao dan kada treba da se podigne svest o međunarodnoj bezbednosti i zdravlju na radu među organizacijama zaposlenih, poslodavaca i predstavnika vlade. S tim u vezi, Vlada Republike Srbije donela je Odluku o ustanovljavanju Dana bezbednosti i zdravlja na radu u Republici Srbiji ("Službeni glasnik RS", broj 17/10). Od 2010. godine 28. april je ustanovljen za Dan bezbednosti i zdravlja na radu u Srbiji.

Uprava za bezbednost i zdravlje na radu u saradnji sa Agencijom za bezbednost i zdravlje na radu EU i socijalnim partnerima obeležava Evropsku nedelju bezbednosti i zdravlja na radu (43. nedelja u mesecu oktobru), za teritoriju Republike Srbije, promotivnim aktivnostima na polju bezbednosti i zdravlja na radu održavanjem konferencija, deljenjem propagandnog materijala i dr..

U saradnji sa socijalnim partnerima obeležava se 8. avgust Dan građevinara.

U okviru navedenih aktivnosti uključeni su predstavnici medija.

5. OPŠTI CILJ

Opšti cilj Strategije jeste unapređenje i očuvanje zdravlja radno aktivnog stanovništva, odnosno unapređenje uslova rada radi sprečavanja povreda na radu i profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom i njihovog svodenja na najmanju moguću meru, odnosno otklanjanje profesionalnih rizika.

Strategija teži da se u ovom periodu broj povreda na radu smanji za 5%, u odnosu na evidenciju povreda na radu koju vodi Inspektorat za rad.

Svi činioци u sistemu bezbednosti i zdravlja na radu učestvovali u aktivnostima implementacije i pune integracije propisa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, odnosno njihovom potpunom prihvatanju i korišćenju u praksi.

5.1. Pojedinačni ciljevi

Pojedinačni ciljevi u ostvarivanju Strategije jesu:

1) donošenje zakona, podzakonskih propisa i drugih opštih akata o bezbednosti i zdravlju na radu u cilju usaglašavanja sa propisima EU i MOR-a, kao i njihova implementacija i istovremeno podsticanje socijalnih partnera da se pitanja bezbednosti i zdravlja na radu pre svega regulišu kroz sistem kolektivnog pregovaranja;

2) dalje razvijanje i usvajanje mehanizama i procedura za sprovođenje propisa o bezbednosti i zdravlju na radu (integrisana inspekcija rada);

3) utvrđivanje opcija za uvođenje posebnog osiguranja od povreda na radu i profesionalnih oboljenja, radi obezbeđivanja naknade štete;

4) podizanje svesti o važnosti zdravlja i bezbednosti na radu kod učenika u osnovnom i srednjem obrazovanju i vaspitanju;

5) kontinuirana edukacija/obuka stručnih i odgovornih lica za bezbednost i zdravlje na radu i drugih lica u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu;

6) uvođenje jedinstvenog registra povreda na radu;

7) unapređenje uloge službe medicine rada u sistemu bezbednosti i zdravlja na radu kroz praćenje zdravstvenog stanja zaposlenih;

8) promocija kulture prevencije i primera dobre prakse u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu na svim nivoima organizovanja poslodavaca, zaposlenih, obrazovnih ustanova i države (udruženja poslodavaca, sindikati, inspekcija rada, školstvo, fondovi za penzijsko i invalidsko osiguranje i zdravstveno osiguranje, i dr.).

6. AKTIVNOSTI I MERE ZA POSTIZANJE POJEDINAČNIH CILJEVA

6.1. Usaglašavanje zakonodavnog okvira u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu sa direktivama EU, konvencijama MOR-a i podsticanje kolektivnog pregovaranja

U procesu pridruživanja Republike Srbiji Evropskoj uniji potrebno je i dalje raditi na usaglašavanju Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu i podzakonskih propisa sa direktivama EU, u skladu sa Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina EU - NPAA. S tim u vezi pripremiće se propisi kojima će se u nacionalno zakonodavstvo transponovati direktive EU, vodeći računa o usaglašavanju propisa iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu sa propisima iz drugih oblasti. Pored transponovanja direktiva EU u nacionalno zakonodavstvo pripremiće se i smernice za njihovu doslednu primenu. Usaglašavanje će se nastaviti i sa konvencijama MOR-a.

Imajući u vidu važnost kolektivnog pregovaranja pokrenuće se inicijative za podsticanje socijalnih partnera da pitanja bezbednosti i zdravlja na radu regulišu kroz

sistem kolektivnog pregovaranja, kako posebnih kolektivnih ugovora, tako i kolektivnih ugovora na nivou poslodavaca.

6.2. Dalje razvijanje i usvajanje mehanizama i procedura za sprovođenje propisa o bezbednosti i zdravlju na radu

Nadležnosti Inspektorata za rad utvrđeni su propisima bezbednosti i zdravlja na radu i drugim propisima. Strateški ciljevi Inspektorata za rad su prevashodno usmereni na:

1) smanjenje broja povreda na radu i profesionalnih oboljenja putem minimiziranja rizika vezanih za radna mesta u skladu sa zakonom i praksom, suzbijanje rada "na crno" i smanjenje broja povreda radno - pravnih instituta iz oblasti radnih odnosa utvrđenih zakonom, kolektivnim ugovorom i ugovorom o radu;

2) uspostavljanje i izgradnja modernog sistema inspekcije rada prilagođenog EU standardima i to kroz reformu, reorganizaciju i integraciju inspekcije rada;

3) aktivnosti implementacije propisa kojima su u oblast bezbednosti i zdravlja na radu transponovane direktive EU;

4) osposobljavanje i usavršavanje znanja za vršenje inspeksijskog nadzora imajući u vidu nove propise u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, kao i druge propise koji su u vezi sa propisima iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu;

5) ujednačavanje postupanja inspektora rada kroz razvijanje instrukcija i kontrolnih listi;

6) izbegavanje politike kažnjavanja i postupan prelazak na savetodavnu ulogu Inspektorata;

7) dalje razvijanje dijaloga sa socijalnim partnerima;

8) utvrđivanje prioriteta u rešavanju problematike vezane za oblast bezbednosti i zdravlja na radu i oblast radnih odnosa za kategorije posebno osetljivih grupa zaposlenih - pitanja vezana za žensku radnu snagu, dečiji rad, rad domaće radinosti, porodični rad, strani radnici, itd.;

9) promocija razvoja nacionalne kulture prevencije u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i oblasti radnih odnosa (podizanje svesti i informisanje javnosti), sa posebnim osvrtom na sektor malih i srednjih preduzeća i visokorizične sektore (građevinarstvo, poljoprivreda, hemijska industrija i sl.);

10) povećanje broja inspektora rada, kao i veću administrativno - tehničku podršku, kojom bi se unapredio rad inspekcije rada.

6.3. Utvrđivanje opcija za uvođenje posebnog osiguranja od povreda na radu i profesionalnih oboljenja

Pitanje osiguranja u cilju prevencije potencijalnih povreda na radu nalazi se visoko na listi prioriteta. Republika Srbija je ratifikovala Konvencije MOR-a o povredama na radu, kojima se zahteva da se nadoknade finansiraju iz osiguranja ili poreza.

Sistemi nadoknada za slučaj povreda na radu predstavljaju najširu i najznačajniju oblast socijalnog osiguranja za zaposlene i poslodavce generalno. Zbog postojećeg istorijskog, političkog i društvenog razvoja Republika Srbija nema poseban sistem nadoknada za slučaj povreda na radu. Za sprovođenje propisa o zaštiti prava u slučaju

povreda na radu nije nadležna samo jedna institucija ili fond socijalnog osiguranja, već se primenjuje nekoliko zakona i podzakonskih propisa, a zdravstvena zaštita i novčane naknade su obuhvaćene odgovarajućim sistemima zdravstvenog i penzionog osiguranja. Organizacije obaveznog socijalnog osiguranja nadležne za ostvarivanja prava iz zdravstvenog osiguranja i penzijskog i invalidskog osiguranja, te i prava po osnovu povrede na radu u skladu sa propisima Republike Srbije, su: Republički fond za zdravstveno osiguranje i Republički fond za penzijsko i invalidsko osiguranje.

Postojeći sistem obezbeđuje sveobuhvatnu zaštitu u slučajevima invalidnosti, međutim, gledano iz ugla međunarodnih standarda proističu određeni problemi:

1) nepostojanje namenskih doprinosa za ova davanja, postojeće doprinose snose podjednako i zaposleni i poslodavac, iako je u sistemima osiguranja za slučaj povrede na radu uobičajeno da doprinose za ova davanja snose poslodavci;

2) naknade za privremenu sprečenost za rad usled povrede na radu i profesionalne bolesti snose direktno poslodavci, iako potvrđene međunarodne konvencije propisuju da se ove naknade moraju finansirati iz doprinosa ili poreza;

3) postojećim propisima nije uređeno ni pitanje naknade štete zaposlenom, u situaciji kada poslodavac nije primenio sve mere za bezbednost i zdravlje na radu. Nedostatak uređenosti obezbeđivanja naknade štete koja je nastala povredom na radu ili profesionalnim oboljenjem prouzrokuje dugotrajne sudske postupke u kojima zaposleni teško dolazi do pravedne naknade;

4) sadašnje stanje ne obezbeđuje podsticaje za prevenciju povreda na radu i profesionalnih oboljenja.

Na osnovu analize postojećeg sistema i u skladu sa međunarodnim standardima, MOR je razvio sledeće tri mogućnosti koje bi Republika Srbija mogla da primeni u nastojanju da izvrši reformu zaštite prava u slučaju povreda na radu i to da se:

1) zakonom uspostavi poseban fond za osiguranje od povreda na radu;

2) izmene postojeći zakoni kako bi se pojednostavila mogućnost ostvarenja prava i postavile jasne granice u odgovornosti koja se tiču nadoknada za povrede na radu u okviru postojećeg sistema socijalnog osiguranja, ili kolektivnog osiguranja zaposlenih koja poslodavac ugovara/uplaćuje;

3) napravi nova grana za povrede na radu unutar postojećeg socijalnog sistema.

Nijedna od tri navedene mogućnosti ne isključuje ostale. Sve one mogu da se posmatraju kao postupak napredovanja. Ako reforma zaštite prava u slučaju povreda na radu bude sprovedena korak po korak, polazna tačka bila bi reforma naknade za privremenu sprečenost za rad i namenskog doprinosa poslodavca za povrede na radu. Kao statistički osnov za takvu reformu mogle bi da posluže državne institucije i javna preduzeća. Sistem osiguranja u Srbiji bi time bio usklađen sa međunarodnim radnim standardima.

U toj fazi postojali bi svi elementi potrebni za formiranje ogranka socijalnog osiguranja nadležnog za osiguranje od povreda na radu. U postupku sprovođenja trebalo bi posebnu pažnju posvetiti pitanjima koja se tiču promena, na primer da li bi invalidske penzije za povrede na radu bile prebačene u novi ogranak ili plan osiguranja itd. Nakon određenog broja godina uspešnog funkcionisanja, ogranak za osiguranje od povreda na radu bi na kraju mogao da preraste u specijalizovani fond za osiguranje od povreda na radu.

U periodu primene ove Strategije biće pokrenute aktivnosti koje će doprineti razvoju opcija za uvođenje posebnog osiguranja od povreda na radu.

6.4. Podizanje svesti o važnosti zdravlja i bezbednosti na radu kod učenika u osnovnom i srednjem obrazovanju i vaspitanju

Bezbednost i zdravlje na radu lica koja će se u budućnosti zaposliti, je u vezi sa nivoom svesti koja se stiče od najranijeg uzrasta. Učenici u osnovnim i srednjim školama, a naročito u srednjim stručnim školama (mašinske, građevinske, hemijske, medicinske i itd.) treba da steknu osnovna znanja o bezbednosti i zdravlju na radu u toku svog školovanja kako bi sa ovim znanjima pripremljeniji započeli svoju profesionalnu karijeru.

Promocijom bezbednosti i zdravlja na radu u obrazovno-vaspitnom sistemu razvija se kultura rada i prevencija kao vodeći principi strategije.

Podizanje svesti o značaju bezbednosti i zdravlja na radu u obrazovno-vaspitnom sistemu označava integraciju oblasti koja se bavi bezbednošću i zdravljem na radu u oblast koja se bavi obrazovanjem. To označava potrebu za uspostavljanjem saradnje institucija koje se bave bezbednošću i zdravljem na radu sa institucijama koje se bave obrazovanjem.

Strategija prepoznaje obrazovanje kao jedan od faktora za razvijanje i jačanje kulture prevencije. Podizanje svesti o značaju bezbednosti i zdravlja na radu u obrazovno-vaspitnom sistemu, između ostalog, ima za cilj da se razvije svest o važnosti sopstvenog zdravlja i bezbednosti, kao i o rizicima na radnom mestu.

Način i model uključivanja bezbednosti i zdravlju na radu u obrazovno-vaspitni sistem treba da se sagleda kroz pravni okvir, kroz učešće svih zainteresovanih strana, bezbednost i zdravlje na radu kao deo doživotnog učenja, bezbedno i zdravo učenje i radnu okolinu, obuku nastavnog osoblja u školama (predavača), interaktivne i fleksibilne obrazovne metode, direktnu povezanost sa radnim mestom i evaluaciju.

Mogućnost uključivanja bezbednosti i zdravlja na radu u obrazovno-vaspitni sistem ogleda se i kroz vannastavne aktivnosti, tribine, predavanja, prezentacije, stručnu praksu itd..

Program bezbednosti i zdravlja na radu treba da obuhvata zajedničke aktivnosti škole, roditelja i lokalne samouprave, usmerene na razvoj svesti o bezbednosti i zdravlja na radu.

Podizanje svesti o značaju bezbednosti i zdravlja na radu u obrazovno-vaspitnom sistemu jedan je od novih elemenata preventivnog pristupa u Republici Srbiji, koji će kod budućih poslodavaca i zaposlenih omogućiti preduzimanje odgovarajućih mera na radnom mestu i u radnoj okolini.

6.5. Kontinuirana edukacija/obuka stručnih i odgovornih lica za bezbednost i zdravlje na radu i drugih lica u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu

U cilju unapređenja znanja i veština u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, Strategijom se sagledavaju i mogućnosti za osnivanje i organizovanje rada Centra za edukaciju u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu (u daljem tekstu: Centar za edukaciju).

Imajući u vidu opštu intenciju i praksu razvijenih zemalja za doživotnim, odnosno kontinuiranim učenjem i usavršavanjem zaposlenih, unapređenje znanja i veština za praktično obavljanje poslova na radnom mestu i u radnoj okolini, sa aspekta

bezbednosti i zdravlja na radu, može se ostvariti kroz formiranje Centra za edukaciju ili centara, pa ova aktivnost predstavlja jednu od prioriteta, koju je potrebno realizovati u narednom periodu.

Kontinuiranu edukaciju/obuku treba shvatiti kao važan činilac koji treba: poslodavcima, zaposlenima, predstavnicima zaposlenih, licima za bezbednost i zdravlje na radu i dr., da pruži dodatna znanja iz oblasti bezbednosti i zdravlja na radu za efektivnije izvršenje poslova iz svoje nadležnosti, odnosno primenu mera iz ove oblasti.

Kontinuirana edukacija/obuka treba da ispuni sledeće kriterijume kvaliteta: da bude orijentisana ka praksi i primeni, da počiva na zaokruženom celovitom konceptu, da bude orijentisana ka nastavnim ciljevima, i da zadovolji moderne metodičko-didaktičke zahteve.

Kontinuirana edukacija/obuka iz bezbednosti i zdravlja na radu treba da bude organizovana na tri nivoa: osnovna edukacija/obuka; napredna edukacija/obuka; privredno orijentisana edukacija/obuka.

U tom smislu edukacija/obuka treba da bude fokusirana na bezbednost i zdravlje radnog mesta i radne okoline, to jest na: upravljanje rizikom na radnom mestu i u radnoj okolini sa aspekta bezbednosti i zdravlja na radu, primenu najsavremenijih tehnika metoda učenja i prenošenja stečenih znanja na druge zaposlene, a sve u cilju zaštite ljudskog života i smanjenja broja povreda na radu i profesionalnih oboljenja.

Radi sprovođenja kontinuirane edukacije/obuke u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu potrebno je stvoriti zakonski okvir i ostvariti saradnju sa visokoškolskim ustanovama na nivou Republike Srbije poštujući ravnomernu regionalnu zastupljenost.

Korisnici usluga Centra za edukaciju treba da budu lica za bezbednost i zdravlje na radu, odgovorna lica za pregled i ispitivanje opreme za rad, odgovorna lica za ispitivanje uslova radne okoline, inspektori rada, poslodavci, zaposleni i predstavnici zaposlenih za bezbednost i zdravlje na radu, koordinatori za bezbednost i zdravlje na radu u fazi izrade projekta i koordinatori za bezbednost i zdravlje na radu u fazi izvođenja građevinskih radova, kao i sva druga zainteresovana lica polazeći od principa prevencije kako bi došlo do smanjenja povreda na radu i profesionalnih bolesti.

Ciljevi kontinuirane edukacije/obuke su proširivanje i produbljivanje postojećih praktičnih znanja i veština u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

6.6. Uvođenje jedinstvenog registra povreda na radu

U cilju sprovođenja jednog od vodećih principa Strategije, odnosno prevencije povreda na radu, neophodno je ustanovljavanje jedinstvenog registra povreda na radu. S obzirom da se povrede na radu, profesionalne bolesti i oboljenja u vezi sa radom mogu sprečiti, prevencija je najefikasniji način za unapređenje bezbednosti i zdravlja na radu.

U Republici Srbiji evidencije, odnosno podatke o povredama na radu i profesionalnim bolestima vode četiri institucije, kako je navedeno u tački 4.6. ove Strategije. Sve navedene institucije imaju svoje podatke koji se međusobno razlikuju, te se nameće potreba uvođenja jedinstvenog registra povreda na radu.

Propisima o zdravstvenoj zaštiti propisano je da prikupljanje podataka o povredama na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u vezi sa radom preuzme Zavod za medicinu

rada za teritoriju Republike Srbije. To, između ostalog, podrazumeva uspostavljanje informacionog sistema za prikupljanje podataka.

Imajući u vidu da je pitanje jedinstvenog registra povreda na radu i profesionalnih oboljenja od izuzetne važnosti za praćenje stanja u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, kao i radi ostvarivanja prava zaposlenih u slučaju povreda na radu i profesionalnih oboljenja Ministarstvo zdravlja je iniciralo u prethodnom strateškom periodu određene aktivnosti za uvođenje jedinstvenog registra povreda na radu.

Osnovna pitanja, koja se trebaju razmotriti, pre uvođenja jedinstvenog registra povreda na radu su: izmena propisa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i oblasti zdravlja; obuka lekara koji je prvi primio zaposlenog koji je doživeo povredu na radu; obuka inspektora rada; uvođenje programa koji će zahtevati izmenu postojećih programa koji se vode u Fondu zdravstvenog osiguranja i u Fondu penzijskog i invalidskog osiguranja, kao i druga pitanja koja se mogu otvoriti; neophodna finansijska sredstva za navedene obuke i dr.

Prednosti jedinstvenog registra povreda na radu su u tome što će svi učesnici u sistemu bezbednosti i zdravlja na radu (poslodavci, zaposleni, Inspektorat za rad, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Fond zdravstvenog osiguranja, Fond penzijskog i invalidskog osiguranja, Institut za medicinu rada, mediji) raspolagati sa relevantnim podacima koji će im omogućiti delotvornije obavljanje poslova u okviru utvrđenih nadležnosti, kao i analiza stanja da bi se predvidele aktivnosti za smanjenje povreda na radu i profesionalnih oboljenja.

6.7. Unapređenje uloge službe medicine rada u sistemu bezbednosti i zdravlja na radu kroz praćenje zdravstvenog stanja zaposlenih

Razvoj službe medicine rada predstavlja značajan i urgentan zadatak, i u tom smislu potrebno je najpre nastaviti dalje unapređenje propisa, kako u oblasti zdravlja, tako i u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Osnovni cilj je dalje usaglašavanja Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu sa principima Konvencije 161 MOR-a i odgovarajuće preporuke 171 i Socijalne povelje saveta Evrope.

U jačanju službe medicine rada potrebna je snažna zajednička aktivnost Ministarstva zdravlja i Ministarstva rada, zapošljavanja i socijalne politike. Uspostavljanje značajnije uloge službe medicine rada će doprineti kvalitetnijem praćenju zdravstvenog stanja zaposlenih, što je jedan od osnovnih preduslova za primenu podzakonskih propisa iz ove oblasti.

Osim odgovornosti svakog poslodavca za bezbednost i zdravlje zaposlenih i vodeći računa o neophodnosti da zaposleni učestvuju u odlučivanju o svemu što se odnosi na zdravlje i bezbednost na radu, služba medicine bi trebalo da ima i sledeće funkcije koje odgovaraju i koje su prilagođene profesionalnim rizicima, i to: identifikacija i procena rizika od štetnosti po zdravlje na radnom mestu i u radnoj okolini; organizovanje prve pomoći i hitnih intervencija; učestvovanje u izradi programa za poboljšanje načina rada, kao i u testiranju i proceni nove opreme sa zdravstvenog aspekta; učestvuje u analizi povreda na radu i profesionalnih oboljenja; davanje saveta u oblasti zdravlja, bezbednosti, higijene rada, ergonomije, kao i u pogledu ličnih i kolektivnih zaštitnih sredstava; praćenje zdravstvenog stanja zaposlenih u odnosu na rad; uzimanje učešća u merama stručne rehabilitacije; saradnja u informisanju,

stručnom osposobljavanju i obrazovanju u oblasti medicine rada, higijene rada i ergonomije; učestvovanje u analizi povreda na radu i profesionalnih oboljenja i dr.

U cilju rešavanja problema u funkcionisanju službe medicine rada, a time i funkcionisanja sistema bezbednosti i zdravlja na radu, neophodno je:

- 1) obezbediti čvrstu i jasnu legislativu za službu medicine rada;
- 2) utvrditi obavezu države za pružanje uslova i standarda za organizaciju i rad službe medicine rada, kao i kriterijume kompetentnosti i načina pružanja usluga;
- 3) obavezati poslodavca za angažovanje ili organizovanje službe medicine rada;
- 4) utvrditi položaj medicine rada u nacionalnom zdravstvenom sistemu;
- 5) uslugama medicine rada pokriti potrebe nepokrivenih sektora ekonomije i rizičnih grupa zaposlenih (mala i mikro preduzeća, visokorizični sektori, samozaposleni, neformalni sektor, migranti i drugi);
- 6) izraditi plan za prevazilaženje problema nedostatka edukovanih zdravstvenih stručnjaka - specijalista medicine rada i sestara sa modernim kompetencijama za preventivni i promotivni zdravstveni rad;
- 7) utvrditi potrebe za registracijom profesionalnih bolesti i povreda na radu, ali i obaveze službe medicine rada, obzirom da ona dijagnostikuju profesionalne bolesti;
- 8) službe medicine rada uključiti u odgovarajući sistem informisanja i prikupljanja podataka u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu;
- 9) izraditi analizu troškova i koristi angažovanja službe medicine rada uzimajući u obzir praćenje zdravstvenog stanja zaposlenih i rizike na radnom mestu.

6.8. Promocija bezbednosti i zdravlja na radu

Uprava za bezbednost i zdravlje na radu će ustanoviti nacionalna priznanja u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu: Povelja "28. april".

U saradnji sa Agencijom za bezbednost i zdravlje na radu EU i socijalnim partnerima, nastaviće se obeležavanje Evropske nedelje bezbednosti i zdravlja na radu, promotivnim aktivnostima. Takođe, pokrenuće se inicijativa za promociju alata - OiRA i PRO Risk - procena rizika za mikro i mala preduzeća. Cilj alata - OiRA i PRO Risk - je pomoć mikro i malim preduzećima u proceni rizika.

U cilju promocije bezbednosti i zdravlja na radu, organizovaće se takmičenje za evropsku nagradu "Primeri dobre prakse", čiji je organizator Agencija za bezbednost i zdravlje na radu EU i na kome učestvuju zemlje članice EU, zemlje EFTA i zemlje kandidati za ulazak u EU.

U ovom periodu organizovaće se i druge aktivnosti u cilju promocije ove oblasti, kao što je održavanje sajamske manifestacije i dr..

Jedan od osnovnih ciljeva je i usvajanje primera dobre prakse kod mikro, malih i srednjih preduzeća.

U saradnji sa drugim ministarstvima i organizacijama, a u cilju napora za dostizanje "zelene ekonomije", biće organizovane aktivnosti koje će ukazati na važnost ostvarivanja ravnoteže između ekonomskog razvoja sa jedne strane, zaštite životne sredine, povećanje energetske efikasnosti, promovisanje obnovljivih izvora energije, smanjenje otpada i bezbednosti i zdravlja na radu sa druge strane u cilju otvaranja "zelenih" radnih mesta koji treba da budu bezbedna i zdrava za zaposlene tako i da doprinese zaštiti životne sredine.

Nastaviće se saradnja sa Međunarodnom organizacijom rada, Svetskom zdravstvenom organizacijom, zemljama članicama EU, zemljama u okruženju i drugim organizacijama.

7. EKONOMSKI ASPEKTI

U prethodnom periodu nije postojao način izveštavanja i praćenja finansiranja odnosno praćenja, procenjivanja i ocenjivanja troškova na nivou poslodavca i ocena troškova obezbeđivanja sistema bezbednosti i zdravlja na radu na nivou države. U cilju sagledavanja ekonomskih aspekata primenom transponovanih direktiva u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu na svim nivoima potrebno je sačiniti analizu troškova, sagledavajući njihovu opravdanost sa aspekta smanjenja povreda na radu i profesionalnih bolesti.

Na nivou poslodavca troškovi se mogu posmatrati praćenjem dve grupe podataka i to troškovi za sprovođenje mera i aktivnosti za obezbeđivanje bezbednosti i zdravlja i broj izgubljenih radnih sati zbog povreda na radu i profesionalnih bolesti. Pored navedenog mogu se još dodati i troškovi za lečenje, za nadoknade za vreme odsustvovanja sa posla, sudske naknade štete i sl. Sve to ukazuje na potrebu posmatranja bezbednosti i zdravlja na radu i sa ekonomskih aspekata. Mnogi poslodavci najčešće uzimaju u obzir samo troškove za sprovođenje mera bezbednosti i zdravlja na radu, a posledice povreda i zdravstvenih poremećaja ostaju sakrivene. Jedan od razloga je i taj što se određeni deo troškova preduzeća zbog povreda na radu i profesionalnih bolesti prenosi na nosioce socijalne zaštite (zdravstvena, invalidska), tako da određeni deo posrednih troškova ostaje sakriven i poslodavcu nepoznat. Povrede na radu i profesionalne bolesti povećavaju troškove poslodavca zato što je potrebno dodatno angažovanje zaposlenih radi zamene odsutnog zaposlenog, njihovo osposobljavanje za bezbedan i zdrav rad, povređenim i obolelim treba obezbediti nadoknade zarade i naknade štete i slično. Povrede na radu ometaju i prekidaju proizvodnju i dovode do ostvarivanja nižeg dohotka, smanjuju poslovni ugled, a samim tim i konkurentnost zbog neispunjavanja ugovornih obaveza.

U Republici Srbiji nije opredeljena posebna stopa doprinosa za pokrivanje troškova mera za obezbeđivanje bezbednosti i zdravlja na radu, pa samim tim nema razgraničenja troškova za prava zaposlenih iz te oblasti.

Troškove za pokrivanje mera u vezi sa obezbeđivanjem bezbednosti i zdravlja na radu i za lečenje povreda na radu i profesionalnih bolesti predstavljaju sredstva Republičkog fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje i sredstva poslodavca.

Sa aspekta poslodavca troškove obezbeđivanja bezbednosti i zdravlja na radu moguće je pratiti po sledećim stavkama: interni troškovi poslodavca, eksterni troškovi poslodavca (uplata doprinosa za zdravstveno i penzijsko-invalidsko osiguranje) i gubitak dohotka zbog prerane invalidnosti ili smrti koje je moguće ocenjivati kako na nivou poslodavca, tako i na nacionalnom nivou.

8. IMPLEMENTACIJA

Radi unapređenja stanja u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu neophodno je kontinuirano praćenje i ocenjivanje realizacije definisanih ciljeva. Na ovaj način mogući problemi nastali u sprovođenju Strategije detaljnije će se analizirati i biti predložene adekvatne izmene Strategije.

9. AKCIONI PLAN

Ministarstvo rada, zapošljavanja i socijalne politike - Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, pripremiće Akcioni plan kojim će se detaljno razraditi ciljevi Strategije. Mere i aktivnosti sa rokovima, zadacima, organima i učesnicima nadležnim za sprovođenje ove strategije biće sadržane u Akcionom planu za period od 2013. do 2017. godine.

Akcioni plan za sprovođenje ove strategije Vlada će utvrditi u roku od šest meseci od dana objavljivanja ove strategije.

10. ZAVRŠNI DEO

Ovu strategiju objaviti u "Službenom glasniku Republike Srbije".

05 broj 500-9537/2013

U Beogradu, 14. novembra 2013. godine